

REVISTA ORTODOXĂ

Publicație on line a Arhiepiscopiei Craiovei
www.revistaortodoxa.ro

Nr. 3/2016

Revista Ortodoxă

PUBLICAȚIA ON-LINE

A

ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI

NR. 3/2016

**EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI
CRAIOVA**

COLEGIUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE

Î.P.S. Acad. Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA,
Arhiepiscopul Craiovei, Mitropolitul Olteniei și
Decanul Facultății de Teologie a Universității din Craiova

MEMBRI

Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN
Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN IVAN
Pr. Conf. Univ. Dr. PICU OCOLEANU
Pr. Conf. Univ. Dr. CONSTANTIN BĂJĂU
Pr. Lect. Univ. Dr. ION REȘCEANU
Pr. Lect. Univ. Dr. IOAN SORIN BORA

REDACTOR ȘEF

Pr. Lect. Univ. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE

COORDONATOR REVISTĂ

Pr. Conf. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR

CORECTOR REVISTĂ

Pr. Dr. CĂTĂLIN DAN
Drd. DORU MARCU

TEHNOREDACTARE

VALENTIN CORNEANU

CUPRINS:

Cuvânt din Amvon

Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Băjău

În Templu, Maica Domnului a devenit „Biserică slăvită” 5

Teologie și viață

Protos. Drd. Nifon Văcăruș

Despre Psaltire în general..... 6

Ierom. Dr. Nicodim Macovei

Restabilirea firii umane în Mântuitorul Hristos, începutul și fundamentul Bisericii..... 16

Pr. Ilarie Iliuță Dobleac

Postul, mijloc al desăvârșirii duhovnicești..... 31

Pr. Tinel Florin Dudău

Pilde de ascultare și smerenie în Vechiul Testament..... 35

Pr. Alexandru Florin Sichim

Sfântul Vasile cel Mare, apărător al dreptei credințe și mare ierarh al Bisericii..... 37

Protos. Drd. Nifon Văcăruș

Idealuri morale în cartea Psalmilor..... 40

Ierom. Dr. Nicodim Macovei

Dimensiunea sinodală a vieții Bisericii în epoca apostolică..... 56

Biserici și Mănăstiri din Oltenia

Pr. Ion Pungociu

Istoricul Bisericilor din parohia Malu Mare..... 70

Biografii Luminoase

Dr. Tudor Nedelcea

In Memoriam ÎPS Nestor Vornicescu: Acte și fapte de întrajutorare ortodoxă..... 73

Dr. Nicolae Vîlvoi

Istorie, tradiție și specificitate la Biserica „Sf. Gheorghe-Nou” din Craiova..... 77

Recenzii

Arhid. Dr. Ioniță Apostolache

Apariții editoriale la „Mitropolia Olteniei”: Două lucrări de teologie patristică..... 80

Poezie Religioasă

Pr. Mircea Nincu

La picioarele Tale..... 82

Întuneric Divin..... 83

Cuvânt din Amvon:

În Templu, Maica Domnului a Devenit „Biserică Slăvită”

Pr. Conf. Univ. Dr. Constantin Băjău¹

„Una am cerut de la Domnul: să locuiesc în casa Domnului în toate zilele vieții mele” (Ps. 26, 7). Acestea sunt cuvintele regelui și prorocului David. Ele se referă în primul rând la cortul mărturiei, unde cei vechi aveau „orânduielei pentru slujba dumnezeiască și un altar pământesc” (Evrei 9, 1), cum mărturisește Sfântul Apostol Pavel.

Cortul sfânt avea rolul unei biserici, în sensul de acum al cuvântului, și de el era legat poporul ales al lui Dumnezeu în viața lui frământată, națională și religioasă, dar și conducătorii lui, îndeosebi regele David, profund trăitor al făgăduințelor Domnului, care se împlineau și printr-însul. Desigur, de Dumnezeu inspiratul rege David gândea în perspectivă, având mereu în fața ochilor săi vizionari și profetici împlinirea, ce avea să fie concretizată prin ridicarea templului din Ierusalim, „casa Domnului”, de către regele Solomon, fiul său. Regele David se simțea ființial legat de acest sfânt locaș, ce avea să fie ridicat și chiar trăia faptul în sine al existenței lui, nu doar imaginar, ci real: „Cât de iubite sunt locașurile Tale, Doamne al puterilor! Dorește și se sfârșește sufletul meu după curțile Domnului” (Ps. 83, 1-2). Erau visurile și doririle tuturor fiilor lui Israel, prezente și în scânteietoarele reflecții ale minții davidice, care ținteau spre un anume locaș, unul singur. „Că pasărea și-a aflat casă și turtureaua cuib, unde își va pune puii săi. Altarele tale, Doamne al puterilor, împăratul meu și Dumnezeul meu. Fericiți sunt cei ce locuiesc în casa ta, în veci vecilor Te vor lăuda...” (Ps. 83, 3-5).

Spre această Casă a Domnului, bine conturată în mintea sa, templul din Ierusalim, tindea regele David, nu atât profetic, cât mai ales cu inima și sufletul. Iar sărbătoarea de astăzi, praznicul Intrării în biserică a Maicii Domnului, dezvăluie și mai clar că această casă a Domnului, profețită și dorită, era templul din Ierusalim. Despre ea vorbesc psalmii davidici. Și tot psalmii prezintă momentul aducerii la templu a Fecioarei Maria, a copilei de doar trei ani, de către părinții ei, dreptii Ioachim și Ana, rudele, cunoscuții, apropiații și prietenii copilei. „Șezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină

¹ Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea din Craiova.

aurită.” Așa începe psalmul profetic, prezentând-o. Și îndată continuă: „Ascultă fiică și vezi și pleacă urechea ta și uită poporul tău și casa părintelui tău... Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, prietenele ei se vor aduce ție... Aduce-se-vor în palatul Împăratului” (Ps. 44, 12-18). Este imaginea vie și reală a faptului istoric petrecut, aducerea la templu a Fecioarei Maria, pe care psalmistul îl numește „locașul Împăratului”. Iar această fiică însoțită de fecioare este numită împărăteasă și ea nu apare oricum, ci îmbrăcată în haină aurită. Încât și noi, creștinii de astăzi, ne simțim impresionați și mișcați de evenimentul aducerii la templu și de Intrarea în biserică a Maicii Domnului, cum întocmai este numită sărbătoarea. Tot atât de minunat și impresionant este și momentul primirii ei de către dreptul Zaharia, marele preot, care o conduce chiar în Sfânta Sfintelor templului.

Aici, la templu, ea și-a petrecut anii copilăriei și ai adolescenței. Aici și-a format întreaga structură sufletească, păstrând-o neprihănită, căci în ea urma să se întrupeze Domnul și Mântuitorul lumii. Fiindcă tot ceea ce asculta aici, toate le împlinea cu exactitate și conștiinciozitate, pentru că medita și contempla asupra celor auzite din Sfânta Scriptură, pe care ea însăși o citea, fiind învățată de bătrânele evlavioase de aici. Astfel, cuvintele Scripturii prindeau viață în viața ei, îi umpleau sufletul de har, întrucât cuvintele Scripturii o priveau și pe ea, în mod personal. Treptat, treptat se regăsea în ele, se identifica personal în spusele Scripturii, mai ales ale psalmilor, care se citeau și se cântau aici la templu, fiind și veritabile rugăciuni pentru toți, și sunt și în prezent, în întreaga creștinătate.

Aici, la templul din Ierusalim, casa Domnului, a crescut și s-a format Fecioara Maria, din ființa căreia Mântuitorul lumii a luat trup omenesc. Aici s-a pregătit pentru acest mare act al mântuirii neamului omenesc, ce urma să se îplinească. Pentru care ea și-a dăruit personalitatea prin trudă, prin lucrul cu mâna, cum era obiceiul, rugăciune, meditație, citirea și ascultarea cuvântului lui Dumnezeu, dobândind și înmulțind toate darurile binecuvântate ale Duhului Sfânt, pentru sine și pentru oameni. Aici, la templu, Preabinecuvântata slăvea pe Dumnezeu, devenind ea însăși „biserică slăvită și rai cuvântător”, templu al Duhului Sfânt, cu adevărat plină de har. Aici, și nu oriunde, fiindcă templul din Ierusalim era cu adevărat locul cel sfânt, singurul sub soare, unde Dumnezeu cu oamenii pe pământ locuiește (III Regi VIII, 27). Era locul unde omul vorbea prin rugăciune cu Dumnezeu, dar și cel al legământului cu

Dumnezeu. Și pe cât era de important templul pentru poporul ales al lui Dumnezeu, cu atât mai mult este el valoros și pentru noi, fiindcă aici a crescut și s-a desăvârșit în sfințenie, în înțelepciune și în absolută neprihănire fiica părinților Ioachim și Ana, Fecioara Maria, care va primi în ființa ei pe Fiul lui Dumnezeu.

Este foarte adevărat că templul din Ierusalim, la care s-a lucrat mulți ani, construit de regele Solomon, a fost și rămâne o capodoperă și o minune a lumii vechi, creație reprezentativă a poporului evreu, important pentru credința lui dreaptă, monoteistă, pe care nu a avut-o nici unul din popoarele de atunci. Și totuși, măreția, frumusețea și strălucirea templului din Ierusalim, cu toate splendorile și veleitățile religioase și naționale, își capătă adevărata dimensiune valorică, spirituală, doar raportându-l la Sfânta Fecioară Maria. Ea este cea mai aleasă fiică a neamului său și a întregului neam omenesc, cea mai vrednică și mai curată, cea mai înțeleaptă și mai sfântă din poporul lui Dumnezeu, ca o paradigmă a ființei umane feminine, cea de a doua Evă, care vine să îndrepte neascultarea prin ascultare. Maica Domnului este o chintesență a tuturor virtuților omenști.

Atât templul, cât și poporul ales al lui Dumnezeu și toate popoarele lumii, veacurile de așteptare și omenirea întreagă își descifrează existența într-însa. Ca dovadă că templul și-a găsit și și-a împlinit rostul prin ea și prin venirea Mântuitorului în lume este faptul că templul dispare în anul 70, când un împărat roman a cucerit Ierusalimul. Templul își împlinise rostul. De aceea, fusese socotit și numit biserica lumii vechi. Acum urma să se nască pe pământ Biserica creștină, întemeiată de Hristos Domnul și Mântuitorul lumii, prin Nașterea Sa din Sfânta Fecioară, prin propovăduirea Evangheliei, prin pătimirile, moartea, Învierea, Înălțarea și Pogorârea Duhului Sfânt.

Să gustăm astăzi, cum spunea odinioară Sfântul Petru al Argosului, bucuria și să înălțăm cu toții cântare cu glas tare, prăznuind Intrarea în biserică a Maicii Domnului. Iar prin Ana și Ioachim să o preamărim pe Fecioara și Stăpâna cea Preacurată, cea care este pricinuitoarea eliberării noastre, noi toți, cei care am fost cândva robii păcatului, iar astăzi ne-am îmbogățit. Dar în această zi de 21 noiembrie gândurile noastre se îndreaptă, în chip firesc, de la imaginea strălucită a templului din Ierusalim la Betleemul modest, unde vedem pe Fecioara și Pruncul Divin, născut dintr-însa, acum când ascultăm prima oară cântându-se: „Hristos se naște, măriți-L! Hristos din ceruri, întâmpinați-L!” Amin.

Teologie și Viață:

Despre Psaltire în General

Protos. Drd. Nifon Văcăruș¹

Chestiuni generale despre Cartea Psalmilor

Orice popor are literatura sa, în care se înscrie și poezia. Adevărata poezie a Israelului s-a păstrat în ceea ce Sfânta Scriptură numește Cartea Psalmilor.

Numele Psaltire este grecesc, a însemnat la început un instrument muzical cu coarde (*Psaltirion*), apoi o cântare acompaniată de un instrument de acest fel.

Titlul evreiesc al Psaltirii este *Sefer Tehilim* sau prescurtat *Tilim*, adică cartea laudelor, întrucât cuvântul *tehila* înseamnă laudă, cântare de laudă. Cuvântul psalm este unul dintre cele mai răspândite din lume, căci îl întâlnim aproape la toate popoarele pământului. Acolo unde a pătruns Sfânta Scriptură, a ajuns și cuvântul psalm.

Data exactă a alcătuirii colecției psalmilor nu o știm, un fapt este sigur că după exil Ezdra s-a ocupat și de colecția psalmilor când a alcătuit canonul biblic. Compusă sub truda greutăților, a exilului, sub inspirația bucuriei libertății sau a pietății de la templu, psalmii sunt cartea de rugăciune a poporului evreu, dar și a celui creștin. Din acest motiv, această carte este cel mai frecvent folosită atât în liturghia de la templu, cât și în cea creștină. Psalmii acoperă o perioadă care debutează cu viața lui Moise și se întinde până după revenirea din robia babiloniană, pe vremea lui Ezra și Neemia. Majoritatea psalmilor sunt însă produși de David în timpul vieții lui de umblare cu Domnul.

Psaltirea în textul evreiesc cuprinde 150 de psalmi, iar în traducerea alexandrină și în toate traducerile care țin de ea se găsesc 151 de psalmi dintre care cel din urmă este necanonic. Multă vreme s-a crezut că singurul autor al psalmilor este David, totuși s-a stabilit că pe lângă el mai sunt și alți autori cum ar fi: Moise, Solomon, Asaf, cântăreți la templu, apoi fii lui Core.

Importanța psalmilor. Dacă privim psalmii dintr-o perspectivă istorică, putem observa că întrebuințează analiza psihologică profundă, se evidențiază lărgimea ideilor, puterea năzuinței

¹ Stareț al Mănăstirii Jitianu, județul Dolj.

religioase, precum și înălțimea extraordinară a inspirației poetice, caracteristici pe care la un asemenea nivel nu le mai aflăm nici într-o carte sfântă a Vechiului Testament (1). „Nu este împrerurare în viață, nu este suferință sufletească internă pentru care Psaltirea să nu cuprindă cele mai potrivite expresii unite cu cele mai sublime și mai frumoase sfaturi și mângâieri...în psalmi vom găsi totdeauna aprinsă o lumină, care ne luminează nu numai suferința și neputința noastră spre ai cunoaște izvorul, dar și tezaurul nesfârșit al milostivirii divine” (2). Un adevăr esențial în legătură cu Dumnezeu pe care psalmii îl pun în evidență cu pregnanță este unicitatea Sa. Monoteismul se află înscris în nenumărate locuri din Psaltire. „În general, psalmii sunt produsul reflexiei și gândirii nutrite de viața trăită sub stăpânirea și îndrumarea Legii, precum și de cunoștința lui Dumnezeu și a ideilor despre însușirile Lui, dobândite prin frământările sufletești ale problemelor superioare ale vieții. Psalmii cuprind dorințele și năzuințele sufletului omenesc de a se ridica de la cele pământești, către sferile cele mai înalte ale cerului” (3).

Din psalmi citează și Mântuitorul de nenumărate ori. Cartea Psalmilor fost citită cu mult interes și cei ce s-au adăpat din izvoarele ei neseceate de cunoștință și instruire religioasă au avut un real câștig pentru mântuirea sufletului lor. Psalmii au pătruns în slujba sfintei Biserici creștine chiar de la întemeierea ei ocupând un loc central în spiritualitatea și cultul creștin, acest lucru fiind posibil datorită faptului că primii creștini proveneau din rândurile iudeilor deci familiarizați cu aceștia dar și pentru că rugăciunile, cererile și laudele cuprinse în psalmi se îmbină mai bine cu duhul Legii Noi, decât cu al Legii Vechi. Toate cele șapte laude ale cultului divin ortodox, ca număr și importanță își au originea în Psaltire. Spre a ne convinge de acest adevăr este suficient să amintim remarca Psalmistului: „De șapte ori pe zi te-am lăudat pentru judecățile dreptății tale” (Ps. 118, 164). Dacă aruncăm o privire asupra cultului divin ortodox constatăm că toate Laudele din cult încep cu citirea unui psalm. Biserica a încurajat constant recitarea psalmilor, studiul și meditația asupra lor, aceștia fiind ca proprii prin excelență pentru formarea morală a credincioșilor și pentru dezvoltarea pietății în sufletele lor.

Cartea Psalmilor se numără printre cele dintâi cărți ale Sfintei Scripturi traduse în românește și printre cele dintâi cărți scrise cu tiparul. Ca orice carte a Sfintei Scripturi, tot astfel și Psaltirea cuprinde precepte religios-morale dintre cele mai înalte. Acestea sunt adecvate cu calitatea pe care o are omul de ființă socială, încadrată într-o comunitate, față de care are îndatoriri majore de îndeplinit.

Titlurile care se află în fruntea celor mai mulți psalmi, formează o parte integrantă a respectivilor psalmi dacă se aprobă mărturia unanimă a textului ebraic și versiunilor celor mai importante (4). Cu toată probabilitatea, multe din titluri nu sunt contemporane cu psalmii. Este posibil ca aceste titluri să fi fost atașate de către editorii psalmilor ori colecțiilor de psalmi. Când vorbim de „*titlurile psalmilor*”, varietatea lor crește și mai mult. Dar cel puțin 34 de psalmi nu au niciun fel de „*cuvinte lămuritoare*”. În această situație, clasarea și împărțirea psalmilor nu poate avea pretenția de a fi perfectă, dat fiind și faptul că aceeași idee este reluată în mai mulți psalmi.

„Titlurile individuale ale psalmilor sunt pline de interes. Unele conțin directive cu privire la muzică, unele arată metoda de a rosti psalmi, iar altele indică melodia după care să fie cântați” (5). Când există un titlu al psalmului care îl leagă de un anumit eveniment istoric, psalmul trebuie citit, înțeles și interpretat în lumina acelei circumstanțe particulare. De exemplu, 13 psalmi sunt localizați în diverse perioade ale vieții lui David: *Ps. 59, 56, 34, 142, 52, 54, 57, 60, 51, 3, 63, 7, 18*. Ordinea aceasta nu pare una normală, dar ea urmărește cronologic evenimentele vieții lui David, așa cum sunt ele redată de Cartea I Samuel. Unii dintre psalmi sunt asociați cu anumite aspecte din închinăciunea poporului Israel (*Ps. 5, 7, 66, 13, 68, 24, 25*) și trebuie înțeleși în ansamblul procesiunilor liturgice de la Templu. Titlul *lammenateah* este întâlnit de 55 de ori și, de obicei, este redat prin << *pentru conducătorul de cor* >>, după analogia verbului din I Cronici 5, 21. Unii schimbă punctuația masoretică și se citesc << *care privește redarea muzicală* >>.

Termenul *beneghinoth* (*Ps. 4, 6, 54, 55, 57*) și *al-neghinot* (*Ps. 61*), sugerează ideea că psalmul trebuie acompaniat de instrumente cu coarde. În titluri avem numai o simplă referință despre instrumentele de sunet și anume în psalmul 5, unde termenul „*nechiloth*” este utilizat și tradus cu „*instrumente de sunet*”. Multe alte titluri indică melodiile după care să fie cântați psalmii. Mulți dintre psalmi sunt de fapt inspirații profetice care anticipează venirea lui Hristos pe pământ. Și atunci însă, ei au apărut într-un anumit contex istoric legat de evenimente contemporane autorului lor. Se poate sugera că psalmii erau folosiți pentru cântarea comunității, adesea, acompaniați de instrumente muzicale, iar în anumite cazuri, erau aplicate psalmilor melodii populare. În psalmi se află multe referințe la instrumentele muzicale. Orginar, se pare că multe din acestea erau simple intensificări ale bătăilor cu mâinile și mișcărilor

trupului, ce acompaniau cântările (6). Ele erau de trei feluri: de lovire, cu coarde și pentru suflat. Afară de 20 de psalmi toți ceilalți au titlul lor prin care se indică autorul sau ocazia istorică, ori felul poeziei de care ține un anumit psalm. Cu excepția titlurilor care indică pe autorii și ocazia istorică a poeziilor, cele mai multe sunt neclare, și însemnarea lor era necunoscută traducătorilor alexandrini și celorlalți din vechime (7).

În traducerea alexandrină se află suprascrieri și la mulți din psalmii aceia, la care în textul evreiesc lipsesc. La mulți psalmi s-a făcut la suprascrierea evreiască câte un adaos. Se presupune deci că traducătorii alexandrini au făcut adaosurile acestea pe temeiul unor tradiții vechi, sau după propria judecată. „Iar dacă oarecari psalmi sunt nenumți, pricina este că psalmii cei de acest fel se dau lui Hristos. Și dacă oarecari psalmi au suprascriere pe Aliluia, pricina este că aceia sunt laudă și mulțumire lui Dumnezeu” (8).

Sfântul Grigore al Nyssei, în tâlcuirea suprascrierii psalmilor 32, 90, 93, și a altora, arată pricina pentru care la evrei mulți psalmi sunt nesuprascriși: anume pentru că psalmii de acest fel proorocesc despre Hristos. „Iar iudeii, neprimind venirea lui Hristos și taina înomenirii, au scos suprascrierile unor psalmi ca aceștia. Dacă este privită la rândul ei, printr-o ordine creatoare și firească, Psaltirea ne poate arăta însăși calea spre fericire. Ea ne vorbește în chip creator și felurit, într-o expunere în aparență simplă, despre metoda prin care putem ajunge să dobândim fericirea” (9). Deși nu toți psalmii din partea autorilor s-au destinat în prima linie pentru serviciul divin (căci nu puțini s-au compus la ocazii diferite și exprimă mai mult sentimentele autorului decât cele ale poporului), totuși după exil toți s-au întrebuițat la serviciul divin; se vede deci că unele titluri liturgice înșiși autorii le-au pus în fruntea psalmilor, altele însă s-au adaugat mai târziu.

Genurile literare din psalmi. „Dacă privim psalmii din perspectiva istorică observăm că ei se rosteau nu numai în singurătate, datorită frământărilor vieții, ci se cântau și la recoltatul holdelor în timpul lucrului, și mai ales la templu, unde formau o parte a rânduiei iudaice” (10). Privită în general, ca formă, poezia ebraică se deosebește prin limbă și stil. În orice poezie experiența obiectivă și ideile ce rezultă din ea, joacă un rol mai mic față de cugetarea și gândirea creatoare. Limba ebraică întrunește toate condițiile spre a se întrebuița în poezie. Simplă în construcție și plastică în expresii poate face ca cele mai înalte și adânci idei și sentimente să fie cât se poate de înțelese. La evrei, ca și la alte

popoare, limba și stilul poetic sunt mai arhaice. În toate timpurile s-a afirmat despre psalmi că sunt inspirați, dar că sunt de genuri diferite. Însăși denumirea fiecărui psalm de laudă, de cântare, de multumire, etc., indică această diversitate. Prima distincție care se impune este cea între psalmii individuali și psalmii colectivi.

Imnul. Genul imnului se întâlnește în toată istoria poeziei religioase, de la cântarea lui Mariam (*Exod 15, 21*) și cântarea Deborei – numai parțial – (*Judecători 5*), până în Noul Testament unde binecuvântarea și preamărirea sunt tot imne inspirate din vechea poezie biblică (11). Imnurile exprimă lauda. Sunt caracterizate printr-un ton dezinteresat. Nu se fac rugăminți, nu se fac examene de conștiință, totul este îndreptat către Iahve și slava lui. Îl numesc pe Dumnezeu creator și ocrotitor al celor slabi. „După un îndemn de a-l lăuda pe Iahve, textul inspiră motivele acestei laude și sfârșește cu o scurtă încheiere, care este o binecuvântare, un legământ sau o rugămintă” (12). Genul acesta se găsește într-o bună parte din psalmi, ca de exemplu: *Ps. 8, 19, 29, 23, 67, 100, 104, 105, 111, 113, 136, 145, 146, 147, 148, 149, 150* etc. Ceea ce îi caracterizează este tonul de laudă și mărire. Imnul este înainte de toate teocentric. El se îndreaptă către Iahve și către mărirea Sa; el este expresia unei religii pure. Imnurile se termină, în general, printr-o scurtă concluzie, care este fie reluarea introducerii și se face fie mai amplă, fie mai simplă, fie se constituie dintr-o singură expresie de binecuvântare, de rugămintă, fie un simplu <<lăudați pe Iahve>> sau <<pentru totdeauna>> și care poate fi zis de toată mulțimea.

Psalmii de tânguire. Se pare că termenul de tânguire exprimă, fără a descoperi detalii ale psalmilor, << tonul >> cu care se rostesc aceste rugăciuni. Tânguirile sunt de două feluri: colective și individuale.

Structura tânguirilor este asemănătoare cu cea a imnurilor cu deosebirea că dezvoltarea temei este totdeauna și personală. De obicei, descrie mărturisirea unei slăbiciuni. Pentru aceasta se exprimă la persoana întâi singular. Uneori tânguirile se termină prin a arăta slăbiciunile celui care se roagă, afirmând totdeauna că nimeni altul nu-l poate mântui decât Iahve (13). Scopul este în mod evident obținerea unei intervenții din partea lui Iahve care este solicitat de-a dreptul: „scoală-te, Doamne, ajută-ne nouă” (*Ps. 43,25*). Încheierea exprimă în mod obișnuit bucuria că rugămintea lor a fost ascultată.

Psalmii de multumire. Ca și în cadrul psalmilor de tânguire, genul este reprezentat mai ales în domeniul evlaviei personale (*Ps. 17, 31, 33, 39, etc.*). Psalmii care cuprind rugăciune fierbinte de

mulțumire în colectiv sunt puțini: doar 5 sau 6. Mărturiile de recunoștință față de Dumnezeu sunt mulțumiri. Uneori comunitatea își exprima recunoștința în urma unei izbânzi, alteori un păcătos aduce mulțumire pentru că a fost iertat. În acești psalmi cuprinsul este mai degrabă narativ. De obicei, acest gen de psalm se termină printr-un ton asemănător imnului. Încheierea, uneori este o simplă formulă de binecuvântare.

Psalmii împărătești. Acest termen descoperă două genuri total diferite: psalmii care sărbătoresc pe regele lui Israel și psalmii împărăției lui Iahve. Acești psalmi au fost scriși fără îndoială cu prilejul ceremoniilor de urcare pe tron sau de aniversare a regilor. De aici se explică numeroasele aluzii la ungeri, marșuri victorioase, intrarea în templu sau în palat, întronizări, aclamațiile poporului. Psalmii împărăției lui Iahve au de cele mai multe ori și un caracter eshatologic.

Psalmii mesianici. Unii psalmi insistă asupra slavei casei lui David și a reprezentanților ei. Acești psalmi se ocupă de un << *rege al viitorului* >>, a cărui împărăție nu va avea margini (*Isaia 9,6*).

Profețiile acestor psalmi s-au împlinit în persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos (*Matei 21, 42; Ps. 47, 13*). Toți exegeții, afară de cei raționaliști, sunt de părere că unii psalmi tratează despre Mesia și imperiul lui, discutată fiind doar chestiunea cât de mulți sunt psalmii mesianici.

În afara acestor mari clasificări, mai găsim psalmii didactici, sapiențiali, profetici, apocaliptici, psalmii de binecuvântare și de blestem etc. Temele acestor psalmi apar de mai multe ori însă aceștia nu sunt tratați cu destulă forță pentru a se putea vedea în ei unul din genurile literare mai mult sau mai puțin autonome (14).

Note:

1. Pr. Gheorghe Șavelschi, *Dreptul din Vechiul Testament (după descrierea Cărții Psalmilor)*, Editura Tipografia Unirii Clericilor din Basarabia, Chișinău, 1934.
2. Diacon Popescu Mălăești, *Importanța și Autoritatea scrierilor canonice ale Vechiului Testament*, Editura Societatea Studenților în Teologie, București, 1907, p. 43.
3. Iustinian Bina, *Studiul Vechiului Testament pentru uzul studenților*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1955, p. 207.

4. Arhipr. Dr. Vasile Tarnavschi, *Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Vechi*, Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928, p. 495.
5. Pr. Athanasie Negoită, *Psalmii în cultul Vechiului Testament*, în revista Glasul Bisericii, nr. 11-12, 1965, p. 1018.
6. *Ibidem*, p. 1019.
7. Arhipr. Dr. Vasile Tarnavschi, *op. cit.*, p. 496.
8. Cuviosul Eftimie Zigabenu, Sfântul Nicodim Aghioritul, *Psaltirea în tâlcuirile Sfinților Părinți*, Trad. de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Iași 1850, p. 34.
9. Sf. Grigorie de Nyssa *Scrieri exegetice la Titlurile Psalmilor*, în P.S.B. 30, trad. de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura I.B.M.B.O.R., București 1998, p.137.
10. Protos. Olivian Bindiu, *Psalmii și legătura lor cu cultul divin ortodox*, în revista Biserica Ortodoxe Române, nr. 9-10, 1987, p.177.
11. Drd. Simion Todoran, *Genurile literare și aspecte doctrinare în psalmi*, în revista Mitropolia Olteniei nr. 7-8, 1983, p. 479.
12. Ferdinand Comte, *Cărțile sfinte*, trad. de Dumitru Purnichescu, Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 151.
13. Drd. Simion Todoran, *op. cit.*, p. 482.
14. *Ibidem*, p. 484.

Bibliografie:

1. „*Biblia sau Sfânta Scriptură*”, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2005.
2. Bina, Iustinian, *Studiul Vechiului Testament pentru uzul studenților*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1955.
3. Bindiu, Protos. Olivian, *Psalmii și legătura lor cu cultul divin ortodox*, în Revista Bisericii Ortodoxe Române, Nr. 9-10, 1987.
4. Comte Ferdinand, *Cărțile sfinte*, trad. de Dumitru Purnichescu, Editura Enciclopedică, București, 1994.
5. Cuviosul Eftimie Zigabenu, Sfântul Nicodim Aghioritul, *Psaltirea în tâlcuirile Sfinților Părinți*, trad. de Ștefan Voronca, Editura Egumenița, Iași, 1850.
6. Mălăești, Diacon Popescu, *Importanța și Autoritatea scrierilor canonice ale Vechiului Testament*, Editura Societatea Studenților în Teologie, București, 1907.

7. Negoită, Pr. Atanasie, *Psalmii în cultul Vechiului Testament*, în Revista Glasul Bisericii, Nr. 11-12, 1965.
8. Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri exegetice la Titlurile Psalmilor*, în P.S.B. 30, trad. de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1998.
9. Șavelschi, Pr. Gheorghe, *Dreptul din Vechiul Testament (după descrierea Cărții Psalmilor)*, Editura Tipografia Unirii Clericilor din Basarabia, Chișinău, 1934.
10. Tarnavschi, Arhipr. Dr. Vasile, *Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Vechi*, Editura Glasul Bucovinei, Cernăuți, 1928.
11. Todoran, Drd. Simion, *Genurile literare și aspecte doctrinare în psalmi*, în Revista Mitropolia Olteniei, Nr. 7-8, 1983.

Restabilirea Firii Umane în Mântuitorul Hristos, Începutul și Fundamentul Bisericii

Ierom. Dr. Nicodim Macovei¹

Prin Întruparea Sa ca om, Mântuitorul Hristos ne-a făcut accesibilă comuniunea cu Sine ca Dumnezeu, dar mai bine zis cu întreaga Sfântă Treime și astfel unitatea Bisericii este un reflex al unității Sfintei Treimi. Omul, ca urmare a căderii sale, își schimbă traiectoria direcției sale, prin degradarea (1) integralității sale raționale. Spunem integralitate datorită faptului că Dumnezeu, din iubire pentru om, l-a înzestrat cu percepția răspunderii în mod direct și de fapțurile ce îl înconjoară „...că datorită iubirii de oameni a lui Dumnezeu avem rațiune și stăpânire peste toate fapțurile.” (2).

Începând cu Întruparea, fiecare act (3) al lucrării mântuitoare a lui Hristos e decisiv pentru existența însăși a Bisericii, căci „prin întruparea Sa, în unirea nupțială cu umanitatea, Hristos poartă în El Biserica” (4). Căci în El s-au împlinit toate pentru toate, așa cum prin El toate s-au făcut: „Ca un Bun, l-a iubit pe Cel ce s-a lepădat. Ca un Înțelept, a lucrat planul revenirii celor robiți. Ca Drept, nu-l silește pe cel rob, pe cel cumpărat cu dreptate, ci S-a dat pe Sine ca schimb în locul celor stăpâniți, pentru ca să-l elibereze pe cel stăpânit de stăpânitori, așa cum un garantat ia asupra sa datoria. Ca un Puternic, nu a fost ținut în iad și nici trupul Lui nu a văzut stricăciunea. Căci nu era cu puțință să fie ținut de stricăciune Începătorul vieții!” (5).

Prin acest chip nespus, al dragostei Dumnezeiești față de creație, manifestarea Fiului lui Dumnezeu (6) este suma și substanța întregului plan minunat de dragoste (7) care a adus cerul jos, pe pământ, prin întruparea lui Hristos și a luat pământul sus la cer, prin învierea și înălțarea Sa la dreapta lui Dumnezeu, potrivit acelei mărturii a sfântului Ioan, care poate fi numită rezumatul evangheliei: „Dragostea lui Dumnezeu față de noi s-a arătat prin faptul că Dumnezeu a trimis în lume pe singurul Său Fiu, ca noi să trăim prin El. Și dragostea stă nu în faptul că noi am iubit pe Dumnezeu, ci în faptul că El ne-a iubit pe noi, și a trimis pe Fiul Său ca jertfă de ispășire pentru păcatele noastre.” (I In. 49, 10).

Conceptul de unitate, în esența lui, nu poate fi asimilat și înțeles decât în contextul Sfintei Treimi care este Însăși Unitatea. Așadar, unitatea nu reprezintă un concept matematic, ci este esența

¹ Mănăstirea Jitianu, județul Dolj.

umanității (8), căci, prin aceasta, omul este creat după chipul Creatorului Său. Este liantul de legătură a întregii creații care face potențială armonia și buna conviețuire fără elementul nociv al individualității (9).

Căci, după cum observăm în istoria omenirii, elementul căderii firii umane, individualismul (10), a adus o nouă etapă de gândire și de dezbinare în contextul uman și nu numai, ci și universal. Prin individualism și egoism excesiv, omul, în esența sa, se depărtează de Însuși Dumnezeu, Cel ce este Unitatea în deoființime; pentru aceasta, Mântuitorul Hristos a instituit Biserica, ca formă a unității eccleziiale prin Trupul Său. „La antipodul (11) individualității instituționalizate se găsește realitatea comuniunii eclesiale și modul de existență al omului pe care acesta îl presupune: auto-depășirea dinamică a individualității, viața umană ca eveniment existențial de comuniune și relație. Definirea și cunoașterea omului constă în comuniune și relație, adică în realitatea persoanei, care este chipul Dumnezeului treimic în ființa umană, așa cum se descoperă el în actul de instituire a Bisericii” (12).

Acest chip al Iubirii izvorâte din dumnezeire reprezintă liantul de legătură între membrii Bisericii (13), cât și redobândirea dragostei lui Dumnezeu-Tatăl față de om prin dragostea veșnică pentru Fiul Său: „Dumnezeu Tatăl iubește în mod unic o singură Persoană, aceasta fiind Fiul Său (14). În El, și prin El, și datorită Lui Tatăl iubește toate ființele care există, pentru că Tatăl le-a făcut pe acestea în El și prin El (Col.1,16-18). Fiind încorporate în Fiul unic iubit, toate ființele create pot fi altceva decât Dumnezeu și în același timp, pot fi în comuniune cu El. Unicitatea nu este exclusivitate, ci este cauza inclusivității. Așadar, ființa iubită în mod unic este un ipostas care ipostaziază alte ființe, este Celălaltul care afirmă pe Ceilalți, dăruind acestora o identitate, un ipostas propriu lor” (15). Prin aceasta (16), înțelegem că „...Taina Bisericii este aceeași cu Taina Treimii, adică un mister al iubirii. Iubirea treimică este deci Evenimentul ontologic primordial care constituie și creează Biserica în ființa sa și care determină structurile sale. Prin urmare, Biserica este sinodală după imaginea sfatului trinitar lucrător în Ea” (17).

Ea mărturisește, astfel, în chip vădit și veșnic, pe Dumnezeu Sfânta Treime, ca fundament originar și Sursa întregii realități existențiale, readucând omenirea sub chipul ascultării prin Capul ei, Hristos (18). „Mărturisind credința sa în Sfânta Treime, Biserica mărturisește credința în sine, pentru că ea se recunoaște drept instrument și receptacol al Harului dumnezeiesc, și totodată își

recunoaște faptele sale drept fapte dumnezeiești” (19). Căci, prin Temelia și Capul ei care este Iisus Hristos, devine posibilă omului veșnicia încă din această viață trecătoare și materială (20).

A crede în El, ca Fiu al lui Dumnezeu și a-L mărturisi astfel înaintea oamenilor – acest lucru este, în Noul Testament, semnul distinctiv al ucenicilor lui Iisus (21). Crezând în faptul că El este Fiul lui Dumnezeu, ei au crezut că El este egal cu Dumnezeu, ceea ce El putea fi doar fiind adevăratul și veșnicul Său Fiu, acest lucru fiind evident chiar din cuvintele iudeilor necredincioși: „Tocmai de aceea căutau și mai mult Iudeii să-L omoare, nu numai fiindcă dezlega ziua Sabatului, dar și pentru că zicea că Dumnezeu este Tatăl Său, și Se făcea astfel deopotrivă cu Dumnezeu” (Ioan 5,18).

Astfel, s-a transmis acest „Tezaur Nematerial” al credinței creștine prin succesiunea generațiilor, realitate înfăptuită doar prin Biserica Creștină întemeiată pe Temelia Veșnică, Hristos, Locaș al Harului Dumnezeiesc (22). Întreaga Iconomie a Sfintei Treimi, ca plan al restaurării firii umane, se desăvârșește prin Iisus Hristos în Biserică: „For He did not come to debase the nature which He Himself, as God and Word, had made, but He came that the nature might be thoroughly deified which, with good pleasure of the Father and the co-operation of the Holy Spirit, He willed to unite to Himself in one and the same Hypostasis, with naturally belongs to it, apart from sin” (23).

Pentru că „Hristos este misterul culminant central în continuă iradiere de putere și de atracție la unirea cu Sine a oamenilor, făcând din această unire, al cărei focar este, misterul largit al Bisericii. El este izvorul continuu curgător de putere în Biserică, întreținând neîncetat viața dumnezeiască în ea. Prin aceasta, cei ce primesc din puterea Lui devin tot mai intim uniți nu numai cu El, ci și întreolaltă. Viața curgătoare din Hristos, fiind o viață a iubirii, pătrunde în ei ca o altă Persoană dumnezeiască, adică precum Duhul Sfânt. Duhul Sfânt îi încălzește pe oameni de dragostea față de Hristos, îi face să simtă dragostea Lui de Frate central al lor și le insuflă dragostea Lui filială față de Tatăl. Simțindu-se toți frați ai aceluiași Hristos și fii ai aceluiași Părinte al Lui, se simt și între ei frați. Ei intră, prin aceasta, într-o viață de comuniune tot mai deplină, însuflețită tot mai mult de Hristos, articulându-se spiritual ca mădulare ale trupului Lui.... El ne comunică viața umanității Sale înviate, pregătindu-ne și pe noi pentru înviere. În felul acesta, Biserica este locul spiritual în care Hristos comunică, tratat prin Duhul Său cel Sfânt și de viață

Făcător, umanității noastre umanitatea Sa înviată și deci viața ei netrecătoare” (24).

Mântuitorul Iisus Hristos (25), fiind cap al Bisericii, prin Har, ne unește printr-o strânsă legătură a conviețuirii și existențialității noastre, ca formă nedivizată a realității veșnice, ce prin Hristos începe din această viață limitată, prin Jertfa Sa (26) făcându-se El ceea ce nu era: „Hristos ne-a răscumpărat din blestemul Legii, făcându-Se pentru noi blestem, pentru că scris este-Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn-” (Gal. 3,13). Aici se exprimă forma identității noastre originale, nu prin analiza rațională a substanței, ci prin identitatea umană a lui Hristos și identitatea noastră hristică prin har. „Ființa umană este definită prin alteritate. Aceasta este o ființă a cărei identitate reiese doar în relație cu Dumnezeu, cu alte ființe, cu animalele și cu restul creației. Este aproape imposibil a defini ființa umană în legătură cu substanța” (27).

Astfel, Biserica se întemeiază și devine deplină, prin coborârea Sfântului Duh (28). Ea se naște ca mărturisitoare (29) a faptelor, a vieții, a Învierii și a Înălțării Mântuitorului și ca participantă la ele. Mărturisind sacramental și doctrinal pe Capul ei (30), Biserica este încheierea Revelației neo-testamentare și devine posesoare a descoperirii dumnezeiești. Acesta este efectul esențial al coborârii Sfântului Duh (31). Acum, Sf. Apostoli înțeleg pe deplin predica lui Iisus și sensurile adânci ale iconomiei. Căci prin iluminarea deplină a Harului Sfânt (33), ei mărturisesc ceea ce au experiat în mod inedit, petrecând alături de Mântuitorul Hristos. Ei au văzut cu ochii cei sufletești ascultarea necondiționată a Fiului față de Tatăl, ca temelie a Jertfei de Răscumpărare a neamului omenesc: „...biruințele Mântuitorului cele câștigate prin Întrupare, sunt de așa fel și atât de mari, că, dacă ar voi cineva să le povestească, s-ar asemăna celor ce privesc la noianul mării și voiesc să numere valurile ei” (33).

Prin Biserică, Mântuitorul Hristos ridică lumea decăzută, din neascultarea lui Adam. Întemeierea Bisericii înseamnă valorificarea revelației dumnezeiești, ca forță de înălțare (34) a credincioșilor spre Dumnezeu. „Prin Întrupare (35), Răstignire, Înviere și Înălțare, Hristos pune temelie Bisericii în Trupul Său. Prin aceasta, Biserica ia ființă virtual. Dar Fiul lui Dumnezeu nu S-a făcut om pentru Sine, ci pentru ca din Trupul Său să extindă mântuirea ca viață dumnezeiască în noi. Această viață dumnezeiască, extinsă din Trupul Său în credincioși, e Biserica. Această viață iradiază din trupul Său, ridicat la deplina stare de pnevmatizare (36), prin înălțarea și așezarea Lui de-a dreapta Tatălui, în suprema intimitate a infinității vieții și iubirii lui

Dumnezeu îndreptată spre oameni” (37). Biserica Însăși urmărește ridicarea membrilor ei pe culmile îndumnezeirii, căci ea devine propovăduitoare a descoperirii divine. „Ea înseamnă descoperirea căii spre cer, pentru fiecare dintre cei ce cred în numele lui Hristos” (38).

Cei ce primesc pe Hristos devin prin Biserică „lumina lumii, sarea pământului” (Mt. 5, 13-14). Pătrunși de Sfântul Duh, Sf. Apostolii înmulțesc, pe zi ce trece, membrii Bisericii (39), prin predicarea lui Iisus cel Înviat. Constituirea Bisericii, ca scop al revelației dumnezeiești, aduce o lumină deosebită și asupra revelației care pune în evidență puterea ei de reliefare a dispoziției credinciosului, de maxima apropiere de Dumnezeu.

Creștinul, participând activ (40) la viața Bisericii, își însușește prin darul Celui ce S-a jertfit pentru noi, „imunitatea” firii împotriva păcatului și a depărtării de Dumnezeu. Slăbiciunea omenească devine o „anexă” a firii, o reminiscență a căderii omului în păcat, care se șterge din istoria omenirii prin unirea cu Cel Ce ne-a creat. Dar, în schimb, dacă omul nu participă la viața Bisericii (41) se înstrăinează de Dumnezeu, adică se îndepărtează de Sursa vieții sale, rămâne în starea de iraționalitate existențială. Astfel, acest dar al unității ființiale și interpersonale se destramă ducând la o stare de impersonalitate, de creșterea individualității și dezvoltarea egoismului personal. Unitatea, în caracterul ei de origine divină, este un dar veșnic (42) al lui Dumnezeu pentru omenire iar reflecția ei se găsește în fiecare membru al Bisericii, dar nu în mod individual. „Biserica este firea cea nouă care „subzistă” și se arată doar ca mod de existență. Viața trăită ca și comuniune iar nu ca supraviețuire individuală constituie modul de existență al Bisericii...” (43).

Iată deci că omul, ca ființă complexă și rațională, este înzestrat de Dumnezeu cu puterea credinței, esență subiectivă a sufletului, prin care omul poate cunoaște și experia peste limitele raționalității sale. Căci omul este ființa creată de Dumnezeu, spre împărtășirea veșnică cu El prin Har iar rațiunea, ca proces tehnologic al creierului uman, nu poate ajunge acolo unde credința poate ajunge în intensitatea ei (44). Bineînțeles, aici este vorba de credința cea sinceră, curată, neinteresată și deci valoroasă prin veridicitatea ei, căci, altfel, forma ei poate fi condiționată, egoistă, pătimașă și șablonizată în forme tehnice, deci trecută prin prisma rațiunii.

Această formă a fost înfierată și combătută de Mântuitorul Iisus Hristos în timpul propovăduirii Sale. Observăm din nou complexitatea firii umane prin însăși acțiunile sale care pot fi reale și

autentice sau dozate cu ipocrizie și falsitate dar sub auspiciul virtualității, ceea ce poate crea în mintea omului o formă virtuală a ceea ce este spre deosebire de realitatea interiorului său. Mântuitorul Hristos ne dezvăluie în timpul viețuirii Sale în Trup ca om muritor, exemplu de trăire autentică în care acțiunile exterioare sunt conforme cu starea sufletească lăuntrică. Căci printr-o formă activă de sinceritate și claritate, odată cu despățimirea, reapare și imaginea reflectivă a lui Dumnezeu în sufletul nostru (45).

Astfel Biserica este rodul iconomiei dumnezeiești (46), adică a Sfintei Treimi ce reflectă în planul de mântuire, ceva din unitatea și iubirea Ei lăuntrică, fără ca prin aceasta să meargă până la unificarea prin ființă cu creația și cu omenirea, ceea ce ar diminua valoarea Persoanelor treimice și iubirea dintre Ele. Relația noastră cu Hristos (47), ca drum spre nemurirea noastră spirituală și spre învierea cu trupul spre veci, nu e o relație în afara relației cu semenii noștri și cu lucrurile văzute ca daruri date nouă de El, spre a ni le face daruri între noi și a spori astfel în unitatea iubitoare dintre noi. Astfel, la Hristos ca țintă a veșniciei noastre nu putem ajunge decât prin umanitatea Lui, ca atare e țintă și cale comunicată nouă prin Sfintele Taine, dar și prin semenii noștri și prin darurile ce ni le facem, ceea ce arată că nu putem ajunge la El ca țintă decât împreună cu alții. „Aplicarea existenței lui Hristos la propria noastră existență devine, astfel, tot una cu realizarea comunității Bisericii. Această comunitate se naște ca Trup al lui Hristos și trăiește aceeași comuniune pe care o aflăm în existența istorică a lui Hristos. „Adevărata sa viață este identică celei a lui Dumnezeu întreit; ea devine astfel „stâlp al Adevărului,, într-un sens existențial” (48).

În El umanitatea este încadrată în ipostasul dumnezeiesc, purtător până în veci a firii dumnezeiești. În El, rațiunea (49) are ca în Persoana proprie cunoașterea infinității dumnezeirii și o poate comunica oamenilor în mod accesibil lor, fără sfârșit. Hristos iubește și ca om pe Tatăl cu iubirea de Fiu, și Tatăl îl iubește pe El și ca om cu iubirea de Tatăl. Prin actul minții sau al înțelegerii, Tatăl se descoperă pe Sine ca existență rațională, ca Logos, și acesta este chipul Său real, prin simțire, sau prin Duhul, iubește acest chip al Său. Fiul sau Cuvântul, sau Rațiunea supremă, este produsul cugetării la Sine al Tatălui, iar Duhul Sfânt, ca iubire a chipului Său cugetat, este produsul simțirii sau al „inimii” Sale. Fiul este dedublarea cugetată a Tatălui, chipul Său ontologic, Duhul este proiectarea iubirii Sale spre acest chip gândit, ontologic al Său (50).

Note:

1. Denaturarea „chipului” dumnezeiesc din om facilitează apariția a ceea ce nu are existență ontologică, răul; Pavel Florensky, *Stâlp și Temelia Adevărului*, p. 116: „...devine irațională și dementă”; „Căci călcarea poruncii, (ieșirea din comuniunea cu Dumnezeu) i-a atras la starea cea după fire, că așa cum neexistând au fost aduși la existență, așa să suporte, precum se cuvine, și stricăciunea spre neființă în cursul timpului. Căci dacă având odată drept fire neființa, prin prezența și iubirea de oameni ai Cuvântului, au fost chemați la existență, în mod firesc, golindu-se ei de gândul la Dumnezeu, și întorcându-se spre cele ce nu sunt Dar pentru asemănarea lui cu Cel ce este, pe care ar fi putut-o păstra prin gândirea la El, ar fi slăbit stricăciunea după fire și ar fi rămas nesticăcios. Deși nu are existență ontologică, răul este destructiv în planul realității existențiale...” Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, p. 71; Georges Florovsky, *Creation and Redemption*, vol. 3, p. 84: „Certainly evil never exists by itself but only inside of goodness...Evil is a void of nothingness but a void which exists, and devours beings...it never creates but its destructive energy is enormous”; Sf. Vasile cel Mare, *Constituțiile ascetice*, p. 11: „Dar când va înceta să reflecteze și să privească cu atenția cele ce se cuvin, atunci patimile trupului, ca și câinii răi și îndrăzneți, care pierd din vedere supravegherea, se trezesc și atacă cu forța sufletul, fiecare dintre patimi încearcă în mod diferit ca să-l divizeze...”; Sf. Irineu al Lyonului, *Contra ereziilor*, p. 30: „Dar Domnul i-a răpit de la el, și i-a luat cu Sine”.
2. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, p. 144.
3. Actul Jertfei Sale pentru omenire este fundamental, dar și exemplul angrenării „mădularilor Bisericii” într-o acțiune asemănătoare. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, cuv. de introducere, la Sf. Atanasie cel Mare, *Scrieri*, p. 23: „Fiul ca Rațiune ce le rânduiește pe toate, ce vrea să le readucă pe toate în armonie, începe această faptă prin Jertfa Lui; dar la ea trebuie să se asocieze jertfele altora insuflate de Jertfa Lui. E necesară o jertfă cât mai generalizată pentru restabilirea raționalității universale, ca articulare armonioasă a tuturor. Când toți se vor dărui tuturor, suferința din jertfă va înceta”.

4. Pr. Boris Bobrinskoy, *op. cit.*, p. 74. Aici Pr. B. Bobrinskoy preia această referință din studiul *Întruparea lui Dumnezeu ca temelie a Bisericii* (cap. 4) al Pr. Serghei Bulgakov. Prin Jertfa Sa cea veșnică, Mântuitorul Hristos, definește fundamentul ontologic al firii umane, restabilite prin El, în cadrul Bisericii, care devine „noua grădină edenică” a omului; Bernard Otten, *op. cit.*, p. 49: „...as the transgression of the first Adam implanted in our flesh the principle of sin, so the restoration brought by the second Adam, implants in our soul the principle of sanctification. The principle is the Spirit of God and of Christ (Rom. 8,4-2; I Cor. 2,14-15; G.5,16). He is the Spirit of grace and charisms. By grace we are made intrinsically just before God (Rom. 5,16-21; Ephes.3, 14-21)”.
5. Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la praznice împărătești*, p. 41.
6. Pr. Radu Dumitru, *Caracterul ecleziologic al Sf. Taine și problema comuniunii*, teză de doctorat, în: *Ortodoxia*, XXX (1978), nr. 1-2, p. 35: „ Om central, care cuprinde pe toți, și atrage pe toți la Sine”.
7. ÎPS. Ioannis Zizioulas, *Comuniune și alteritate*, p.117: „Pentru ca eros-ul să fie o adevărată expresie a alterității în sens personal, acesta nu trebuie să fie doar simplu ekstatic, ci și mai presus de toate, Ipostatic: trebuie să fie cauzat de mișcarea liberă a unei ființe și să aibă ca destinație ultimă o altă ființă”. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, p. 97, descrie în mod patristic, ca atribut divin iubirea dumnezeiască pentru omenire, ca element fundamental al restaurării firii umane, dar și mișcare constantă spre unire deplină: „nu se oprește până ce nu ajunge întregă în cel iubit întreg și până nu este învăluită de El întreg ...primind de bunăvoie îmbrățișarea mântuitoare”.
8. Esența umanității este exprimată, în modul cel mai clar, prin însăși existența creștinismului, ca formă fundamentală lui Dumnezeu în lume, și prin Iisus Hristos a omului-dumnezeu. Pr. Teodor M. Popescu, „Duhul comunitar al Ortodoxiei”, în *Ortodoxia*, VIII (1956), nr. 1, p. 144: „Creștinismul este o religie comunitară prin excelență, comunitară nu numai în sensul că asociază pe oameni în comunități de credincioși uniți în numele lui Iisus Hristos, ci și în sensul că este destinat prin misiunea sa religioasă-morală să cuprindă toată omenirea, s-o transforme deci într-o comunitate sufletească”.

9. Stare de fapt, total opusă unității și comunității. Individualismul exprimă starea de decadentă și de mișcare contrar legii dumnezeiești; Ioan 13, 34: „Precum v-am iubit și Eu pe voi, zice, așa să vă iubiți unul pe altul”.
10. Reprezintă forma excesivă a eu-lui personal, ca urmare a căderii în păcat, având ca subzistență mândria ce produc astfel o „gravitație în propria orbită”. Astfel, ceea ce exprimă și îndeamnă Biserica prin Hristos este exact opusul individualismului-care nu permite formarea unității harice a comunității de oameni și astfel nu se poate face comuniunea cu Cel veșnic; Drd. Simion Teodoran, „Mântuirea obiectivă după Epistolele Sfântului Apostol Pavel”, în *Studii Teologice*, XXXIV (1982), nr. 3-4, p. 222: „Prin păcat dispare armonia cu Dumnezeu, în primul rând, trupul nu se mai supune sufletului. Iar acest lucru este arătat atât de clar de Sfântul Apostol Pavel. „Ceea ce fac nu știu, pentru că nu ceea ce voiesc săvârșesc, dar ceea ce urăsc aceasta fac, căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela săvârșesc” (Rom. 7, 15, 19; Gal. 5, 17)”.
11. Este vorba de firea umană care de multe ori tinde să aibă tendințe bipolare. Această bipolaritate a tendinței umane este anihilată de Mântuitorul Hristos în Chipul Trupului Său; însă nu înseamnă că voința este supusă în mod obligatoriu spre a tinde spre bine, ci rămâne liberă în om de a alege; Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, nota 55, la Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuiri la Fericiri*, p. 356: „Odată ce Dumnezeu a sădit în firea noastră dorința de bine, dar noi am amestecat-o cu gustarea răului, acestea se află acum amândouă în noi: dorința binelui nu poate fi deznăscută din noi; dar nici de obișnuința cu răul nu ne putem vindeca numai prin noi înșine, fără ajutorul lui Dumnezeu, Cel infinit în iubire și fără puterea ce ne-o dă. Fără acest ajutor suntem într-o stare de sfâșiere”. Procesul de raționalizare și selectare pe fondul voinței este independent de forma genetică ca esență umană. Omul are sădit în el alegerea binelui pentru că este creat de Binele Suprem și veșnic; dar dinamica umanului din bunăvoința Creatorului pentru creația Sa rațională; a lăsat la latitudinea personală de a prioriza pe fondul liberei alegeri; Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, p. 43: „În Hristos voința și tendințele naturii umane nu sunt strâmtorate și strâmbate de un subiect autonom purtat de porniri individualiste, ci de

- Ipostasul divin care le dă o actualizare favorabilă tuturor, dar conformă cu voia lui Dumnezeu”.
12. Christos Yannaras, *op. cit.*, p. 24. Asemenea la John Meyendorff, *The Orthodox Church*, p. 35.
 13. Caracteristică fundamentală a omului, ca ființă dialogică. Prof. Bobrinskoi, accentuează această realitate, arătând planul veșnic eclesiologic al Sf. Treimi, *op. cit.*, p. 59-60: „Biserica rezultă deci din sfatul trinitar. Aceasta este o noțiune teologică pe care o găsim la Sfinții Părinți; însă nu este vorba despre o manieră exterioară, formală, extrinsecă, ci de un mod necesar, inerent chiar actului creator. Acest cuvânt din Cartea Facerii (2,18) „Nu este bine să fie omul singur”, nu se referă doar la un cuplu de oameni pierduți în Rai, ci exprimă o realitate inerentă ființei umane, care este prin natura și vocația sa, o ființă a comuniunii. Regăsim aici eclesiologia ca plenitudine a antropologiei însăși...Biserica, la fel ca și omul, se pun și se descoperă înaintea Ipostazelor divine, în fața și în interiorul veșniciei comuniunii treimice”.
 14. Ioan 1, 14; 3, 16; Matei 3, 17; 2, 18; II Petru, 1, 17.
 15. ÎPS. Ioannis Zizioulas *Comuniune și alteritate*, p. 121.
 16. Idem, *Euharistie, Episcop, Biserică*, p. 52. A se vedea și la Karl Felmy, *op. cit.*, p. 129.
 17. Pr. Boris Bobrinskoy, *op. cit.*, p. 61.
 18. II Cor.13, 13: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți”. Prin Fiul, noi simțim Taina Sfintei Treimi, căci în trupul Său ne-a ridicat la nespusa priveliște a dumnezeirii; Sf. Chiril Al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, p. 198: „ Chipul lui Dumnezeu ca Tată este numai Fiul, ca născut din ființa Lui. Noi, oamenii, suntem numai după chipul, adică asemănători cu Fiul și nu ca deoființă cu El, ci numai prin harul primit de la El, născuți. Harul este prin Duhul Fiului. Dacă nu S-ar fi făcut Fiul lui Dumnezeu om, n-am fi redevenit nici noi fii. Originar am fost făcuți după chipul Fiului, la început prin suflarea Duhului în Adam”.
 19. Alexis Homiakov, *op. cit.*, p. 31.
 20. Părintele profesor Stăniloae accentuează permanența jertfei lui Hristos, ca desăvârșire a chipului Său în Biserică și respectiv în fiecare persoană umană. De aici înțelegem că Jertfa Sa are caracterul veșnic chiar în parametrii timpului istoric, care deși ni se prezintă sub forma limitată, în Hristos

persoana umană experimentează veșnicia chiar în trupul său muritor, înfățișată înaintea Tatălui ca jertfă curată: „Implicarea stării de jertfă, în arhieria permanentă a lui Hristos, are ca scop eficiența ei în Biserică. Prin arhieria Sa în veac, Hristos voiește ca prin ea sau prin jertfa care o ține permanent prezentă în fața Tatălui, să fim asociați și noi la jertfa Lui, ca și noi să ne aducem jertfă Tatălui, ca să fim bineplăcuți Lui. Dar ca să putem face aceasta, dispoziția Lui de jertfă trebuie să se sădească și în noi... De aceea ni se împărtășește prin Euharistie în starea Sa de jertfă: ca să ne comunice starea și pornirea Sa de jertfă către Tatăl. Prin aceasta ni se face parte și de iertarea păcatelor, prin faptul că aducându-ne Tatălui împreună cu El, suntem iertați” Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, „Iisus Hristos, Arhieriu în veac”, în *Ortodoxia*, XXXI (1979), nr. 2, p. 219.

21. Eberhard Arnold, *op. cit.*, p. 8.
22. Georges Florovsky, *The Eastern Fathers of the Fourth Century*, vol. 7, translated by Catherine Edunds, Belmont, 1987, p. 203: „...this connection is realised in the Church”.
23. Andrew Louth, *op. cit.*, p. 184; Pr. Georges Florovsky, *Biblie, Biserică, Tradiție*, p. 115: „Hristos este deasupra în Biserică iar Biserica este în el. Biserica nu este o comunitate a celor cred în Hristos și merg împreună cu El îndeplinindu-i poruncile. Biserica este o comunitate a celor ce locuiesc cu El și în cei care locuiesc El prin Duhul...”; Pavel Florensky, *Dogmatică și dogmatism*, p. 170: „duhul Bisericii este numele limanului unde se liniștește freamătul inimii, unde se cumițesc pretențiile rațiunii, unde pacea adâncă se pogoară în minte”.
24. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, „Biserica și viața. Realitatea tainică a Bisericii”, în *Ortodoxia*, IX (1984), nr. 3, p. 416-417.
25. Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, p. 198: „Chipul lui Dumnezeu ca Tată este numai Fiul, ca născut din ființa Lui. Noi, oamenii, suntem numai după chipul, adică asemănători cu Fiul și nu ca deoființă cu El, ci numai prin harul primit de la El, născuți. Harul este prin Duhul Fiului. Dacă nu S-ar fi făcut Fiul lui Dumnezeu om, n-am fi redevenit nici noi fii. Originar, am fost făcuți după chipul Fiului, la început prin suflarea Duhului în Adam”.
26. Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat la Întruparea Cuvântului*, p. 114: „...în trupul Domnului și moartea și stricăciunea au fost desființate”.

27. ÎPS. Ioannis Zizioulas, *Comuniune și alteritate*, p. 69. Chipul definirii se poate face doar prin fundamentul ontologic al existenței noastre-iubirea lui Dumnezeu. George Tyrrell, *op. cit.*, p. 15-16: „Love is, after all, the very substance of our spiritual life, the bond that binds personalities together, and is to the will-world what gravitation is to the physical. But above all wills there the will of God, and above all loves there is the love of God...we conquer the chaos of our inward life, and transform it to the pattern of those absolute ideals which are the ends and aims of the Divine will”; *Ibidem*, p. 18: „Since every action we do is built into our spiritual substance as an eternal possession, and does not pass away like its temporal results in the other world, it is plain that our union with God, our growth in grace and love, admits of an endless accumulative progress; that we can go on for ever determining our relation to Him (and our relation to others, viewed as related to Him), more and more exactly as long as life lasts”; I Cor.1,10: „Vă rog însă, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să vorbiți la fel și să nu fie între voi dezbinări”.
28. Alexis Homiakov, *op. cit.*, p. 27: „Fiecare acțiune a Bisericii, îndrumată de Duhul Sfânt, Duhul vieții și al adevărului, reunește toate darurile sale: credința, nădejdea și dragostea”.
29. Pr. Georges Florovsky *Biblie, Biserică, Tradiție*, p. 117: „Cincizecimea, a pecetluit și a mărturisit biruința lui Hristos”.
30. Col.1, 18: „Hristos este capul trupului Bisericii”.
31. Vladimir Lossky, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, p. 77: „Ziua Cincizecimii este numită ziua Treimii. Ea este statornicia absolută, limita oricărei contemplații, a întregii înălțări și în același timp, principiul oricărei teologii, adevăr primordial, datul inițial de la care pornind își ia începutul orice gând, orice ființă. Sfântul Grigorie de Nazianz, Evagrie Ponticul, Sfântul Maxim Mărturisitorul și alți Părinți identificau cunoașterea desăvârșită a Treimii cu Împărăția lui Dumnezeu, desăvârșirea ultimă la care sunt chemate ființele create”; Sf. Teofilact al Bulgariei, *op. cit.*, p. 85: „Dar care era vremea dării Domnului? Cea după Înălțare, că trebuia să Se arate firea cea omenească la Tatăl, fără de păcat în Hristos Iisus și așa, împăcându-se Dumnezeu cu noi, să ne trimită Duhul ca o bogăție și ca un dar”.
32. Pavel Florensky, *Stâlpul și Temelia Adevărului*, p. 89: „Duhul-Porumbel le-a atins inima cu aripa Sa albă ca zăpada”;

- Sf. Irineu de Lyon, *op. cit.*, p. 71: „Fără Duhul este cu neputință a-L vedea pe Cuvântul lui Dumnezeu, iar fără Fiul nimeni nu se poate apropia de Tatăl, deoarece Fiul este cunoașterea Tatălui, pe când cunoașterea Fiului lui Dumnezeu este de la Duhul Sfânt”.
33. Sf. Atanasie cel Mare, *Cuvânt despre Întruparea Cuvântului*, p. 151.
34. Pr. Dumitru Radu, *op. cit.*, p. 51: „Prin învierea Sa, Hristos ne ridică într-o stare de dreptate și de unire desăvârșită cu Dumnezeu, de sfințenie perfectă și veșnică, care implică și stare de totală dăruire ca făpturi noi Tatălui”.
35. ÎPS. Ioannis Zizioulas, *Ființa eclezială*, p. 120: „Întruparea, după cum am cunoscut, este constituită prin opera Duhului și nu este decât expresia și realizarea voinței Tatălui”.
36. Allen Pauline, *op. cit.*, p. 117: „Through the Spirit, Christ vivifies the Church with His love, and this infusion of love into mankind guarantees the truth of the Church. Christ leads the Church interiorly into all truth, but He does so precisely by means of the mutual love of the Churches members”; Sf. Irineu al Lyonului, *Contra ereziilor*, p. 95: „Și Domnul a primit acest dar de la Tatăl și îl dă celor care sunt moștenirea Sa, trimițând Sfântul Duh peste tot pământul”.
37. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologie Dogmatică Ortodoxă*, p. 47.
38. Pr. Georges Florovsky, *Biblie, Biserică, Tradiție*, p. 76; I Ioan 1, 2: „Și viața s-a arătat și noi am văzut-o și mărturisim și vă vestim viața de veci care la Tatăl era și care nouă S-a arătat”.
39. Sf. Irineu al Lyonului, *Contra ereziilor*, p. 94: „Căci atunci, ei în toate limbile au lăudat pe Dumnezeu și Duhul a adus pe cel distanțe/ depărtate (una de alta) la unitate și a oferit Tatălui primele roade ale neamurilor”. ÎPS. Ioannis Zizioulas, *Ființa eclezială*, p. 121: „Această comunitate se formează...printr-o convertire radicală a individului în persoană, la botez...naștere „din Duh”.
40. Participarea se face în mod liber, fără o constrângere a voinței sau a firii umane, dar ca una ce are potențialitatea alegerii prin virtute; Sf. Vasile cel Mare, *Constituțiile Ascetice*, p. 11: „Așadar, sufletul care-și păstrează mintea cu vegherea și forțele ce-i aparțin...va exercita caracterul său spre ceea ce este corect și drept, cinstit și pașnic. Dar când va înceta să reflecte și să privească cu atenție cele ce se cuvin, atunci patimile trupului,

- ca și câinii răi și îndrăzneți care pierd din vedere supravegherea, se trezesc și atacă cu forța sufletul...”
41. Dacă omul nu devine piatră ineligibilă a Bisericii, așa cum spunea Sf. Grigorie Dialogul, adică un punct de rezistență în zidul Bisericii, o legătură inter-relațională cu ceilalți, ce formează structura unei realități.
 42. Alexis Homiakov, *op. cit.*, p. 18: „ Ea are pe Hristos care locuiește întru ea și harul Duhului Sfânt, în toată plinătatea vieții lor.” Astfel, Biserica este veșnică prin esența și fundamentul ei ontologic, devenind mediul de înveșnicire a omului prin Hristos cel pnevmatizat. De aceea omul, este beneficiarul acestui dar cu caracter veșnic, ca expresie a Iubirii Veșnice a lui Dumnezeu”.
 43. Christos Yannaras, *op. cit.*, p. 41.
 44. Prof. Teodor M. Popescu, *Meditații teologice*, p. 172: „ Credința sporește și împlinește puterile omului, cu puterea lui Dumnezeu, credința mută munții, după cuvântul dumnezeiesc și nedezmintit al lui Iisus Hristos”.
 45. Gal. 2, 20: „De acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos este cel ce trăiește întru mine”.
 46. Adică este veșnică prin fundamentul ei care este Hristos, iar omul este proiectat în veșnicie prin Ea, ca rezultat al Iconomieii treimice; Vladimir Lossky, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, p. 58: „Biserica este inima universului, centru în care se hotărăsc destinele lui. Toți sunt chemați să intre în Biserică, pentru că, dacă, omul este un microcosmos, Biserica este un macro-anthropos. Ea crește și se compune în istorie, aducând la sânul său, unind cu Dumnezeu pe cei aleși. Lumea îmbătrânește și cade în gârbovire, în timp ce Biserica este în mod constant reîntinerită și înnoită de Duhul Sfânt, care este izvorul vieții sale”; John Ackley, *The Church of the Word*, vol. 81, New York, 1993, p. 147: „The Apostle Paul does not deal with question of a church constitution, because of his eschatological perspective. Thus Paul view the Church not primarily as an institutional reality, but as a cosmic reality awaiting the return of Christ”.
 47. Prin Duhul Sfânt; a se vedea la, Sf. Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt*, p. 168; Luca 4, 18: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru că El, M-a uns să binevestesc săracilor. M-a trimis să vindec pe ei zdrobiți cu inima, ca să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi vederea, ca să slobozesc pe cei

apăsați”; Paul Evdokimov, *Prezența Duhului Sfânt în Tradiția Ortodoxă*, p. 12: „El face ca Fiul etern al lui Dumnezeu să fie într-o unire specială cu firea umană asumată...”; Sf. Grigorie de Nyssa, *Omiliile la praznice împărătești*, p. 129: „Se naște Hristos (Lc. 2, 7), Duhul Îi este premergător (Lc. 1, 35; Mt. 1, 20); se botează Hristos (Lc. 3, 21-22), Duhul Îi este Mărturisitor (Lc. 4, 1); săvârșește minuni Hristos (Mt. 12, 22), Duhul Îl întovărășește (Mt. 12, 28)”; Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 2, p. 321.

48. ÎPS. Ioannis Zizioulas, *Ființa eclesială*, p. 122; Georges Florovsky, *Creation and Redemption*, p. 105.
49. Aici este vorba de Cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, prin care toate se lucrează; Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, nota 267, la Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva elinilor*, p. 108: „Cuvântul întrupat este Cel ce lucrează în creațiune, înainte și după întrupare, fiind Cuvântul creator și providențiator. El cunoaște mintea și sufletul, sau gândurile și simțirea lor, fiind aproape de el. Dar El mișcă în mod rațional toate energiile create, le ține și le mișcă în ordinea rațională în care le-a creat... Prin raționalitatea lor în mișcare omul poate descifra rațiunile creației, dar prin aceasta nu o cunoaște numai pe ea, ci și pe Cel ce, ca Subiect creator al acestei raționalități, o susține și o mișcă în ordine”.
50. Sf. Grigorie de Nyssa, *Cele cinci cuvântări despre Dumnezeu*, p. 130.

Postul, Mijloc al Desăvârșirii Duhovnicești

Pr. Ilarie Iliuță Dovleac¹

„Când postiți nu fiți triști ca fățarnicii; că ei își smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Amin zic vouă, că și-au luat plata lor. Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală. Ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este în ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție” (Matei 6, 16-18).

Postul este o altă modalitate de a-și manifesta evlavia față de Dumnezeu. Prin post, trupul înfrânat de la hrană și băutură devine mai ușor de manevrat și de pus în slujba lui Dumnezeu, deoarece înaintea oamenilor ne arătăm cu înfățișarea din afară a ființei noastre, iar în fața lui Dumnezeu ne înfățișăm cu ființa noastră lăuntrică, adică cu sufletul. Îngrijirea de suflet și pregătirea lui pentru prezentarea în fața lui Dumnezeu se face și prin mijloace trupești. Iar aceste mijloace mai principale sunt: întreținerea trupului în cumpătare, ferirea de lăcomie etc. „Scopul postului, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, este împărtășirea neprihănită. Pentru aceasta Părinții ne-au pus înaintea curgerea postului și ne-au dat vremea pocăinței, pentru ca noi, curățindu-ne și sfînțindu-ne să ne apropiem de Sfintele Taine” (1).

Iudeii respectau posturile impuse de Lege (la Sărbătoarea Ispășirii: Levitic 16, 29-34; 23-29; la ziua împăcării, Numeri 29, 7). Unii mai riguroși, îndeosebi fariseii, mai posteau și de două ori pe săptămână: luna și joia, în semn de pocăință. După natura postului era reglementată hrana, îmbrăcămintea și îngrijirea exterioară a corpului. În cazul posturilor mai grele, iudeii se îmbrăcau neglijent, nu-și spălau fața, nu-și îngrijau părul și era anulat salutul. Dar postul acestor oameni nu era însoțit de pocăință; aceștia urmăreau să fie văzuți și lăudați de semenii lor (2).

Dacă la început postul a avut un scop moral, cu timpul și-a pierdut sensul, a devenit formal și ipocrit. Acest fapt a determinat ieșirile violente ale profeților împotriva lor (Isaia 58, 5; Zaharia 7, 5) și apoi ale Mântuitorului. Nu postul ca atare îl combate Mântuitorul, mai ales că El însuși a postit (Matei 4,2), ci ipocrizia care însoțea postul fariseilor, care îi nimicea valoarea. Mântuitorul știa că va veni vremea când postul nu va mai fi formal și ipocrit, făcut pentru a fi

¹ Preot la Paraclisul Spitalului Municipal Târgu-Jiu, județul Gorj.

văzuți de oameni, ci pentru a fi văzuți de Părintele ceresc într-o ascuns, iar El le va răsplăti la arătarea Sa, adică la Parusie.

„Tu când postești unge-ți capul și fața ta o spală”. Comportamentul nostru din vremea postului nu trebuie să difere cu nimic de cel din afara postului. Despre efectul său deosebit în procesul desăvârșirii și al înfrângerii puterilor necurate vorbește Mântuitorul însuși, întrebat de ucenici de ce ei nu putuseră să vindece un tânăr demonizat, dându-le următorul răspuns: „Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și post” (Matei 17, 21). Postul nu este un scop în sine, ci este un mijloc pentru a ajunge la desăvârșire. Postul este rădăcină și începătură a eliberării de patimi, „maică a virtuților” și temelie a întregii vieți morale; este o faptă de virtute, un exercițiu de înfrânare a poftelor și de întărire a voinței, o formă de pocăință și mijloc de mântuire, este un act de creștere spirituală, este încordarea a voinței și reșezare a domniei sufletului asupra trupului (3).

Prin post înțelegem nu numai o renunțare temporară, conștientă și consimțită la satisfacerea unui instinct natural – nevoia de hrană – , ci de un exercițiu întru înnoirea vieții, iar această strădanie este legată cu o luptă grea, care constă în întărirea voinței și a rațiunii sănătoase, în disciplinarea instinctelor, în îngreunarea trupului și sufletului, tinzând la stabilirea unui echilibru lăuntric, pe care spiritul (partea superioară și nobilă a ființei noastre), să domine cu înțelepciune viața omului (4).

Postul îl întâlnim la diferite popoare, practicat din diferite cauze și cu scopuri diferite; adevăratul post însă, purificator, îl întâlnim la Iisus Hristos și la Sfinții Apostoli. Găsim mențiuni despre practicarea postului și după epoca apostolică la scriitorii creștini: Sfântul Iustin, Sfântul Policarp, Barnaba, Clement al Alexandriei, urmând ca din secolul IV, mărturiile acestea să abunde. Iudeii nu numai că respectau posturile Legii, dar unii (fariseii) posteau de două ori pe săptămână, luna și joia, în semn de pocăință (Luca 18, 12). Posteau și fariseii, însă postul lor, ca și rugăciunea și milostenia, era un fapt imperfect, un post de dragul de a fi văzuți și laudați de oameni. Acest post va fi aspru combătut de către Hristos. Căci „acest post L-am ales Eu zice Domnul... și chiar dacă v-ați încovoia gâtul ca un inel și v-ați îmbrăca în sac și v-ați presăra cenușă în cap (dacă nu vă schimbați pocăindu-vă) nu se va spune că postiți un post bine primit” (Isaia 58, 5).

„Când postiți să nu luați înfățișare posomorâtă, ca fățarnicii, care își slutesc fețele pentru a arăta oamenilor că postesc. Adevărat vă

spun și-au luat plata lor. Dar tu când postești, unge-ți capul și fața ta o spală ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui care este în ascuns, iar Tatăl tău care vede în ascuns, îți va răsplăti la arătare” (Matei 6, 16-18). Astfel, combătând formalismul mai sus amintit, Mântuitorul îndeamnă la practicarea unui post lăuntric, un post real menit să devină un act moral – religios, o jertfa reală a omului și nu una exterioară, formală. Adică, nu numai mâncând de post, ci și înfrânându-ne totodată de la patimi și păcate. Postul folosește și sufletului și trupului, pentru că întărește trupul limpezindu-l, ușurând și curățind sufletul, păstrează sănătatea trupului și dă aripi sufletului. Postul este „aflarea înțelepciunii, legalității și curățeniei față de tot și de toate, prin întoarcerea la izvorul cel curat al vieții, la Dumnezeu și la ascultarea Cuvântului Său” (5).

După cuvântul Sfântului Vasile cel Mare, postul este o pocăință, căci „legea postului” a fost dată în paradis. Adam a primit întâia oară porunca, de a posti: „Nu mâncați din pomul cunoștinței... Dacă Eva ar fi postit și n-ar fi mâncat din pom n-ar mai fi avut trebuință de postul de acum. Ne-am îmbolnăvit prin păcat, să ne vindecăm printr-o astfel de pocăință! Iar pocăința fără post este neputincioasă. Îndreaptă-te, dar, înaintea lui Dumnezeu prin post... N-am postit și am fost alungați din rai! Să postim, dar ca să ne întoarcem în rai! Nu imita neascultarea Evei! Nu lua din nou sfătuitor pe șarpe, care ne sfătuiește să mâncăm, ca să ne cruțăm trupul” (6).

Postul, după spusele Mântuitorului și după interpretarea Sfinților Părinți, este abținere de la anumite alimente, dar și de la păcat, înseamnă o luptă atât cu sufletul, cât și cu trupul. Postul înalță pe om la imitarea stării îngerești și a vieții lui Adam înainte de căderea în păcat. Postul este un mijloc de progres în virtute dar și un act de cult, este jertfa căinței, a supunerii față de Dumnezeu și un mod aparte de a cinsti pe Dumnezeu.

Note:

1. Calinic Argatu, Episcop al Argeșului Și Muscelului, *Traista cu stele (convorbiri realizate de Dumitru Augustin Doman)*, Editura Episcopiei Argeșului și Muscelului, 2005, p. 22.
2. Pr. Prof. Constantin Cornițescu, *Studiul biblic al Noului Testament*, curs dactilografiat, București, 1995, p. 146.
3. Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Morală Ortodoxă*, p. 120.
4. Pr. Ene Braniște, *Liturgică generală*, București, 1985, p. 301.

5. Pr. Pavel Grosu, „Rostul postului”, în *Studii Teologice*, nr.3-4/1951, p. 216.
6. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii* (traducere D. Fecioru), București, 1986, p. 348.

Pilde de Ascultare și Smerenie în Vechiul Testament

Pr. Tinel Florin Dudău¹

„Prin credință, și Sarra, cu toată vârsta ei trecută, a primit putere să zămislească fiu, fiindcă a crezut în credințioșia Celui ce-i făgăduise” (Evrei 11, 2). Din punct de vedere biblic, aceasta este portretul final și caracterizarea divină a Sarrei. Sarra este o femeie credincioasă lui Dumnezeu.

Biblia confirmă credința soției lui Avraam în Dumnezeu. Portretul Sarrei nu va lipsi niciodată din istoria credinței. Istoria credinței lui Sarra este măreață, iar ca soție a lui Avraam, tatăl tuturor credincioșilor, strălucește, căci ea a rămas, cu toate meandrele vieții, un model de credință și virtuți familiale.

Credința Sarrei, soția lui Avraam, se manifestă prin ascultare de soțul ei, care primise revelația de la Dumnezeu. Desigur, nu a fost ușor să lepede credința politeistă pe care o moștenise de la părinții ei. Dar ea a ascultat de soțul său, Avraam, omul unic al vremurilor sale, omul care vedea îngeri, cu glasuri divine în suflet, care a primit marea revelație de la Dumnezeu. O nouă concepție de viață, o nouă credință, un nou și unic Dumnezeu a primit Sarra prin soțul său, Avraam. Ea este alături de el o propagatoare a credinței monoteiste, a credinței într-un Dumnezeu unic și adevărat, în acele vremuri de credință a popoarelor și triburilor în zeii lor, de credință în idoli. „Domnul zise lui Avraam: „Ieși din țara ta, din rudenia ta, și din casa tatălui tău, și vino în țara pe care ți-o voi arăta... Avraam a plecat cum îi spusese Domnul...” (Geneză 12, 1,4). Sarra a ascultat pe Avraam și l-a urmat, ducând alături de el o viață de peregrin spre țara promisă de Dumnezeu soțului ei.

Sarra a contribuit la unitatea credinței din familia lui Avraam. Ea nu a determinat o divizare a familiei, ci a contribuit la unitatea și la unitatea neamului lor printr-o credință adevărată, o credință mântuitoare, superioară celei mitologice. Păstrarea demnității de soție în momentele de ispită, Sarra și Avraam au trecut prin momente dramatice pentru familia lor, dar au rezistat ispitelor și încercărilor din viața lor. În două rânduri Avraam a crezut că viața sa este în pericol din cauza frumuseții soției sale, dar Sarra a rămas fidelă soțului, în ciuda insistențelor celor puternici și bogați. Ea a rămas credincioasă Dumnezeului adevărat, în Care a crezut, și lui Avraam,

¹ Preot la Spitalul de Psihiatrie, Poiana Mare, județul Dolj.

pe care l-a iubit și l-a stimat mai presus de ofertele și tronul regelui. Ea n-a schimbat cortul cu palatul, ci a rămas sub protecția lui Dumnezeu, Care prin puterea Sa a apărat-o atunci când soțul ei n-o mai putea apăra. Credințioșia este un luceafăr strălucitor pentru fete și femei, din vremea ei și până astăzi. Sarai înseamnă „prințesa mea”, iar Sarra înseamnă „prințesa”. Dumnezeu a schimbat numele ei din Sarai în Sarra. De ce? Pentru că din prințesa lui Avraam, Dumnezeu o face prințesa genului feminin. Ce multe au rămas ca moștenire de la Sarra pentru femeia credințioasă!

Sarra a avut și ea slăbiciunile ei. La început a râs atunci când mesagerul lui Dumnezeu i-a spus că la bătrânețe va avea un fiu, apoi a vorbit nu cu suficientă încredere către trimisul cerului. Ea a privit mai întâi la împrejurări, la circumstanțe. Îndoiala ei o putem înțelege, căci la vârsta ei a avea un fiu e un lucru neobișnuit, peste puterea ei, supranatural, cu atât mai mult cu cât în tinerețe nu a avut copii. Dar atunci când și-a îndreptat privirea de la sine către Dumnezeu „s-a luminat de bucurie”. Îndoiala ei a fost risipită, căci Dumnezeu este Cel ce a promis. Credința în Dumnezeu, în credințioșia Lui, a biruit. Și aceasta pentru că pe drumul vieții ea a umblat cu Dumnezeu, a văzut puterea lui Dumnezeu și credințioșia Lui. Chiar dacă vârsta ei era înaintată, ea a crezut în promisiunea lui Dumnezeu că-i va da un fiu.

Convingerea că Dumnezeu își îndeplinește făgăduințele, că „la Dumnezeu toate lucrurile sunt cu putință celui ce crede” (Mt. 9, 23), a făcut-o să aștepte cu răbdare și încredere, ca Dumnezeu s-o binecuvânteze, îndeplinindu-și, împotriva imposibilului firii, promisiunea făcută ei și lui Avraam, că le va da un fiu, care să fie continuatorul credinței pe care Avraam o primise de la Dumnezeu prin revelație, un salvator de la pieire al neamului și un moștenitor al țării făgăduinței. Dumnezeu și-a împlinit promisiunea față de Avraam și Sarra și El o îndeplinește față de oricine își pune încrederea în El. Făgăduințele lui Dumnezeu, oricâte ar fi ele, toate întru El sunt „DA” (2 Cor. 1, 20).

Sfântul Vasile cel Mare, Apărător al Drepteii Credințe și Mare Ierarh al Bisericii

Pr. Alexandru Florin Sichim¹

Epoca în care a trăit Sfântul Vasile cel Mare are în componența ei o perioadă de mare prăbușire. Din ea nu lipsesc nici prefacerile sociale specifice timpului. Păgânismul a fost biruit, dar nu definitiv, acest lucru întâmplându-se abia după Iulian Apostatul. Într-o epoca precum aceasta s-a născut și a trăit Sfântul Vasile cel Mare. Prin activitatea sa, el s-a dăruit total Bisericii sub toate aspectele ei. Atât părintele capadocian, cât și ceilalți Sfinți Părinți pot fi numiți apărători ai celor oprimați. Prin cuvântul său s-a dovedit a fi un renumit organizator și propovăduitor al operelor de asistență socială. Marele ierarh a urmat îndemnul Sfântului Apostol Petru, ducând o viață de urcuș duhovnicesc continuu. Din marile frământări ale vremii a ieșit în evidență personalitatea sa complexă. Acest lucru s-a evidențiat și în scrierile sale. Veacul al IV-lea reprezintă pentru Biserică o perioadă în care scriitorii bisericești, prin activitatea lor, au pus bazele dezvoltării și înfloririi creștine. Între acești scriitori bisericești se numără și Sfântul Vasile cel Mare.

S-a născut în anul 330, într-o familie evlavioasă din Cezareea Capadociei. Temelia educației a fost pusă în sânul familiei. Bunica sa, Macrina, mama Emilia și tatăl său, Vasile, au avut un rol important în formarea tânărului Vasile. Datorită inteligenței sale și dorinței de a-și îmbogăți cunoștințele, a frecventat anumite școli din Cezareea, Constantinopol, Atena. Aici a avut ocazia să-i asculte pe iluștrii profesori de retorică Libanus, Prahlaeresius și Himerius. Primul dintre ei este cel care l-a remarcat pe Sfântul Vasile cel Mare și față de care a avut tot restul vieții o prețuire aleasă. Părintele capadocian a ajuns să studieze literatura, magistratura și știința. După terminarea studiilor, el predă retorica pentru scurt timp, apoi a renunțat la înaltele trepte ale magistraturii în favoarea lui Dumnezeu. Mai târziu a primit botezul, iar apoi a vizitat marile mănăstiri din Egipt, Palestina și Siria. La întoarcere s-a stabilit în singurătate la Anesi. Sfântul Vasile cel Mare își câștigase numele de „legiuitorul monahismului răsăritean”. În 364 Eusebiu, mitropolitul Cezareei, l-a convins pe Sfântul Vasile cel Mare să devină preot.

¹ Preot la Parohia Toceni, județul Dolj.

Datorită admirației credincioșilor față de cultura marelui predicator, invidia episcopului l-a silit pe Vasile să se retragă din nou în singurătate, însă din cauza luptelor intense între ortodocși și arieni, Eusebiu de Cezareea a fost obligat să-l recheme. Reîntors, Sfântul Vasile cel Mare a intervenit în arena luptelor doctrinare și astfel i s-a adus titlul de unul dintre cei mai mari ierarhi ai Bisericii Ortodoxe. A continuat să studieze cu pasiune, învățând pe credincioși cuvântul lui Dumnezeu.

Ar fi incorect să vedem în Sfântul Vasile cel Mare numai un administrator și organizator bisericesc. El rămâne un mare teolog. Sfântul Grigorie de Nazianz dă mărturie de faptul că scrierile sale era foarte apreciate de contemporanii săi atât pentru conținut, cât și pentru forma lor. Ele includ tratate dogmatice, ascetice, pedagogice și liturgice, alături de un număr mare de predici și epistole. Din fericire, opera lui s-a păstrat fără a suferi mari pierderi de-a lungul secolelor. Marele Părintele capadocian a întocmit Liturghia care-i poartă numele și care este una din cele mai sfinte podoabe ale cultului ortodox. Fiind convins că orice credincios care se împărtășește cu Trupul și Sângele Mântuitorului are nevoie de o pregătire specială, a alcătuit două rugăciuni, care se citesc înainte de dumnezeiasca împărtășire, și alte două, care se citesc după împărtășire.

Activitatea scriitoricească este deosebită. A avut o contribuție însemnată în apărarea dreptei credințe și prin operele sale dogmatice „Împotriva lui Eunomie” și „Despre Sfântul Duh”. Învățăturile ascetice reprezintă alt capitol din bogăția operei Părintelui capadocian: „Învățături morale”, „Reguli mari și mici”, „Despre judecata lui Dumnezeu”, „Despre credință”, „Epitimii”, „Constituțiile ascetice”. În opera Sfântului Vasile își fac loc și omiliile sale: 9 omilii la Hexaimeron, 13 omilii asupra Psalmilor, Comentariu la Isaia și cele 24 de cuvântări. Colecția patristică Migne cuprinde catalogul scrisorilor Sfântului Vasile cel Mare, scris în limba latină, care are 366 de epistole. Cele scrise înainte de arhipăstorire, între anii 370-378, sunt cele mai importante din punct de vedere doctrinar, misionar și canonic și redau lupta viguroasă a Sfântului Părinte pentru apărarea dreptei credințe și a unității bisericii. Mai pot fi menționate aici și cele trei scrisori canonice: Canonica prima, Canonica secunda și Tertia canonică, care, de fapt sunt răspunsuri date tânărului episcop Iconiu, între anii 374-375.

Părintele profesor Ioan G. Coman spune despre corespondența Sfântului Părinte că este „cea mai eleganta operă, sub raportul stilului și al fineței spiritului”. Toate aceste opere și scrieri ale sale

reprezintă o mare bogăție pentru întreaga creștinătate, drept pentru care s-a păstrat până astăzi conținutul lor. Întreaga creștinătate se poate bucura azi de profunzimea operei Sfântului Vasile cel Mare.

Idealuri Morale în Cartea Psalmilor

Protos. Drd. Nifon Văcăruș¹

„Lăuda-Te-voi, Doamne, din toată inima mea, spune-voi toate minunile Tale” (Ps. 9, 1)

În istoria gândirii omenești, conceptele care fac parte din categoria valorilor morale au constituit o preocupare esențială pentru toți cei ce și-au propus să alcătuiască norme sau îndrumări cu privire la modul în care oamenii trebuie să se conducă în viață. În procesul de formare a conștiinței obligativității morale, obligația devine datorie morală propriu-zisă; ea devine convingere, voință și sentiment al datoriei, persoana simte atitudinea sau cerința societății față de ea, pe când în conștiința datoriei propriu-zise, ea își manifestă propria sa atitudine față de aceste cerințe, răspunsul personal care îl angajează față de chemarea acesteia (1).

Cartea Psalmilor ocupă locul cel mai important între cărțile poetice, nu doar în ceea ce privește întinderea, cât și din punct de vedere al conținutului ei, bogat în învățături religioase și moral-sociale.

„Psalmii sunt cea mai aleasă mărturie despre înălțimea și puterea sentimentelor pioase, pe care le-au trăit fiii lui Israel în curs de atâtea veacuri” (2). Mulți cercetători ai Cărții Psalmilor consideră că subiectul acestor scurte, dar impresionante rugăciuni, este Dumnezeu și omul, Dumnezeu în toată măreția Sa, în toată bunătatea, milostivirea și dreptatea Sa, iar omul cu toate slăbiciunile, lipsurile, trebuințele, păcatele și fărâdelegile sale (3).

Psalmii scot în relief raportul viu ce a existat și există între ființa supremă și făptura omenească, prin activitatea omului ca ființă morală și dezvoltarea sentimentelor sale religioase (4). În fruntea psalmilor stau imnuri de laudă sau de preamărire a lui Dumnezeu. Psalmistul laudă atât atributele ființei divine, cât mai ales creația a toată făptura, care depune mărturie despre atotputernicia lui Dumnezeu, căci „cerurile spun slava lui Dumnezeu, și facerea mâinilor Lui o vestește tăria” (Ps.18, 1). Creatorul lumii este înfățișat ca un adevărat părinte care își ocrotește fiii: „Cum miluiește tatăl pe fii, așa miluiește Domnul pe cei ce se tem de El” (Ps. 102, 13). Ca adevărat părinte, El este bun și îndurător, dar în același timp și drept,

¹ Stareț al Mănăstirii Jitianu, județul Dolj.

răsplătind fiecăruia după faptele lui (Ps. 17, 27-28), purtând grijă de cei în nevoi și apăsați (Ps. 9, 10), acoperind pământul cu bunătăți și făcându-l să rodească toate din belșug (Ps. 68, 9).

„Cu privire la om, psalmii vorbesc despre două mari adevăruri dogmatice: înalta demnitate a omului, privit drept cununa creației, și nemurirea sufletului” (Ps.8, 4-7) (5). Aceasta se datorează faptului că el a fost creat în chip special de Dumnezeu. Având această origine înaltă, el nu a fost lăsat de Creatorul său în părăsire, ci-i poartă neconținut de grijă, grijă fără de care omul s-ar pierde (Ps. 32, 13; 72, 24-27). Vorbind despre originea și strălucirea naturii omeneste, psalmistul amintește și despre nemurirea sufletului, mai mult indirect și mai ales în legătură cu ideea de răsplată a tuturor, în funcție de felul cum a înțeles fiecare să împlinească pe pământ legea lui Dumnezeu (6).

În psalmi, cititorii găsesc rezolvate multe din problemele acestei vieți pământești plină de zbucium, raportate la viața de dincolo, după cum spune psalmistul: „Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine este, a pune în Domnul nădejdea mea, ca să vestesc toate laudele Tale în porțile fiicei Sionului” (Ps. 72, 27).

Nu este de mirare deci că Psaltirea a constituit de la început pentru toți creștinii izvorul cel mai îmbelșugat de cugetări înalte și de sfaturi folositoare pentru binele comun (7). Pe lângă valoarea lor religioasă, teologică și duhovnicească, psalmii au și o neprețuită valoare moral-socială, fapt ce a determinat pe unii cercetători, care s-au ocupat cu studiul acestei cărți, să-i dea numele de „Carte a săracilor” (8). Pentru psalmiști, Legea lui Dumnezeu este regula cea mare a vieții, iar împlinirea ei este calea spre desăvârșirea morală și chezașia fericirii (Ps. 118; 119).

„Formalismul religios este combătut și în psalmi ca și la profeți: „Jertfiți jertfa dreptății și nădăjduiți în Domnul” (Ps. 4,5). Jertfa pe care o cere Dumnezeu este inima curată (Ps. 51, 19). Pietatea interioară și datoriile față de aproapele nu pot fi neglijate sub pretextul aducerii unor sacrificii” (9).

Dreptatea în cartea Psalmilor

În desfășurarea perpetuă a neamului omenesc, năzuința spre dreptate a constituit o moștenire prețioasă pentru fiecare generație. În Cartea Psalmilor, ca de altfel și în celelalte cărți ale Vechiului Testament, pentru a determina ideea de „drept” și „dreptate”, se folosesc expresiile: *tsedek* și *tsedeka* precum și cuvântul *mișpat* în câteva cazuri cu sens similar (10). Radicalul *tsdk* de la care derivă

tsedek și *tsedeka* are semnificația originală de: „drept” (Ps. 5, 13), „credincios” (Ps. 1, 5-6), „iubitori de bine” (Ps. 11, 7), „cuvios” (Ps. 37, 28), „curat” (Ps. 32, 11), „neprihănit” (Ps. 33, 1), „fără răutate” (Ps. 7, 10) „nepărtinitor” (Ps. 7, 12).

În sens figurat însă, *tsdk* cuprinde întotdeauna ideea de conformitate cu norma de drept morală și religioasă (11). În cele mai multe locuri din psalmi însă dreptatea este caracterizată ca o angajare spre îndeplinirea unei acțiuni oneste, ca o activitate, și mai puțin ca o însușire: „Domnul face dreptate între neamuri” (Ps. 110, 6).

Dar întâlnim și locuri unde dreptatea este luată în înțelesul de însușire, de virtute personală. În psalmul 119, cel ce iubește legea se roagă ca întru „dreptatea și credincioșia” Sa, Domnul să-l facă viu (vers. 40; Ps. 143,1) și să-l mântuiască (Ps. 72, 2) (12). În psalmul 7, 9, același drept cere lui Dumnezeu să-l judece după „dreptatea și nevinovăția” care este întru el.

În sens religios-moral, prin *țedek* și *țedeka* se redă ideea de plinătate, desăvârșire, mântuire, precum și atitudinea justă în raporturile cu semenii, echitate, sinceritate și lipsă de păcate (Ps. 71, 10; 72, 3; 85, 12-14; 89, 17; 37, 2) (13). Prin urmare, psalmistul atribuie întotdeauna cuvintelor *țedek*, *țedeka* și *mișpat* sensul de: activitate juridică, normă de drept, împrejurări de judecată, precum și acela de însușire, de virtute personală, atât când se referă la Dumnezeu, cât și atunci când îi are în vedere pe oameni. Dreptatea socială este prezentată în psalmi ca una din principalele condiții care se cer oamenilor, pentru ca nivelul de viață al tuturor să se ridice pe culmi nebănuite, în care nedreptatea, exploatarea, sărăcia, ura și fărădelegile să nu-și mai aibă locul (Ps. 24, 7-8; 7; 25, 7; etc.) (14).

Dacă în păgânism se vorbește despre dreptate ca despre un principiu unitar, permanent, absolut și etern, apoi în concepția Vechiului Testament se vorbește despre un Dumnezeu al cărui atribut esențial este dreptatea.

În psalmii proorocului rege „dreptatea se va întoarce la judecată și toți cei cu inima curată, care se țin de dânsa” (Ps. 93, 15), iar în inima profetului „mari sunt lucrurile Domnului și potrivite tuturor voilor Lui. Laudă și măreție este lucrul Lui și dreptatea Lui rămâne în veacul veacului” (Ps. 110, 2-3). Și dacă dreptatea este alături de bunătate, milă, iubire etc., atributul desăvârșit al Celui Preaînalt, omul, lucru al mâinilor Sale, creat spre o viață de sfințenie, este dator să-și aproprieze dreptatea în toate activitățile vieții sale, ca pe o componentă structurală a eului său interior pentru a se bucura de cele ce Dumnezeu a făgăduit prin gura împăratului – cântăreț:

„Întru pomenire veșnică va fi dreptul.... neamul dreptilor se va binecuvânta... răsărit-a în întuneric lumina dreptilor, Cel milostiv, îndurat și drept” (Ps. 111).

Pe vremea profeților, prescripțiile legii mozaice erau însă din ce în ce mai puțin observate. Înfăptuirea dreptății a fost unul din motivele care-i determină pe profeți să fie convinși să propovăduiască că între oameni trebuie să-și întindă legăturile sale de nezdruccinat pacea și buna înțelegere. Proorocii s-au ridicat constant împotriva nedreptății, arătând că ea va fi aspru pedepsită: „Vai de cei ce fac legi nedrepte și de cei ce scriu hotărâri silnice, ca să îndepărteze pe cei slabi de la judecată și să răpească dreptatea sârmanilor poporului meu, ca să facă din văduve prada lor și să jefuiască pe cei orfani!” (Isaia 10, 1-2); „Vai de cei ce cugetă gânduri silnice stând în așternuturile lor și de cei ce săvârșesc nedreptatea la lumina zilei de îndată ce află prilej” (Miheia 2, 1; Avacum 2, 9). Cu aceeași tărie de convingere rostesc însă cuvinte de îndemn spre dreptate: „Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsător, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă” (Isaia 1, 17); „Păziți dreptatea și faceți lucruri drepte, că în curând va veni mântuirea Mea și dreptatea Mea se va descoperi” (Isaia 56, 1).

Proorocii cer cu vehemență împlinirea dreptății la judecată după porunca divină: „Faceți judecată dis-de-dimineată și scăpați pe cel asuprit din mâna asupritorului, pentru ca să nu izbucnească mânia Mea ca focul și pentru ca să nu se aprindă din pricina faptelor voastre cele rele, așa încât nimeni să n-o stingă” (Ieremia 21, 12); „Israel a făcut judecată și dreptate și de aceea i-a fost bine. El a judecat pricina săracului și a nenorocitului și de aceea i-a fost bine. Oare nu aceasta înseamnă a Mă cunoaște pe Mine? – zice Domnul” (Ieremia 22, 15-16). Realizarea dreptății trebuie să caracterizeze viața socială, relația dintre om și semenul său, dintre om și colectivitatea din care face parte: „Lăsați nedreptățile și împilările și faceți judecată și dreptate! Încetați de a mai asupri pe poporul meu, zice Domnul Dumnezeu. Să aveți cântar drept și efa dreaptă” (Iezechiel 45, 9-10).

Libertatea omului de a alege între bine și rău i-a fost data de marea înțelepciune a lui Dumnezeu. De aici rezultă că omul este perfect responsabil de lucrările sale (15). El poate cunoaște din însăși firea sa datoria de a crede, de a nădăjdui și iubi pe Dumnezeu și de a-I da fireasca cinste. În cartea Înțelepciunii lui Isus Sirah ni se spune că El a dat omului „știința și legea vieții” (Sirah 17, 9), zicându-le: „Feriți-vă de nedreptate! Și le-a dat porunci, dând fiecăruia în grijă datoriile către aproapele său ... Nu sunt ascunse nedreptățile lor

înaintea Lui și toate păcatele lor sunt înaintea Domnului” (Sirah 17; 12, 16).

Strâns legată de dreptate este pacea, pentru ca nu se poate vorbi de una fără cealaltă, după spusa profetului: „Pacea va fi rodul dreptății, roada dreptății va fi liniștea și nădejdea în veci de veci” (Isaia 32, 17). Pentru aceasta conducătorii care vor fi călăuziți de legi drepte și nepărtinitoare vor fi pentru cei care-i conduc „ca un adăpost împotriva vântului, ca un liman împotriva ploii vijelioase, ca pâraiele de apă într-un pământ uscat și ca umbra unei stânci înalte într-un ținut secetos” (Isaia 32, 2). Deseori, psalmii evidențiază profilul religios-moral al celui drept, arătând că un astfel de om este întotdeauna bun, fără prihană, ia aminte la legea Domnului, este sincer și fără vicleșug și în sufletul lui sălășluiește numai adevărul (16).

Peste tot în Cartea Psalmilor întâlnim contrastul dintre omul bun ca împlinitor al poruncilor divine și, prin aceasta, realizator al dreptății sociale. Această problemă însă psalmistul o vede realizată în mod deplin în împărăția mesianică. De aceea, „precizând despre venirea și faptele lui Mesia, el accentuează și lucrarea de dreptate socială desfășurată de El în împărăția pe care o va întemeia în mijlocul oamenilor” (17). Dacă în Vechiul Testament raporturile lui Iahve față de credincioși erau normate mai mult pe dreptatea distributivă și vindictivă, totuși nu se poate susține că El nu și-ar fi manifestat față de aceștia și iubirea sa îndurătoare și iertătoare. Acesta este și motivul pentru care noi vorbim despre o dreptate ajutătoare a lui Dumnezeu.

Iahve este un Dumnezeu al iubirii și cel dintâi ne iartă „de șaptezeci de ori câte șapte”. Dar tocmai această iubire cere dreptatea, fiindcă El nu voiește să vadă moartea celor pe care i-a plăsmuit să se bucure de bunătatea Sa (18).

Psalmii privesc îndeaproape relațiile sociale dintre oameni, deși în ei nu se întâlnește o analiză amănunțită a stărilor și raporturilor existente între ei. Forma în care se exprimă psalmistul împotriva nedreptăților sociale îmbracă adesea haina sentințelor scurte, dar expresive, care nu reliefează numai starea de lucruri, ci o și condamnă ca fiind deosebit de rea. Astfel, vom întâlni în psalmi formule scurte și lapidare care condamnă și combat puternic și hotărât nedreptatea socială, arătând că ea este rezultatul invidiei dintre oameni, care nesocotesc legea și poruncile lui Dumnezeu.

O caracteristică însemnată a omului lipsit de scrupule în viața socială este și aceea că cel nedrept nu se sfătuiește cu nimeni când

uneltește împotriva celui lipsit, ci se mulțumește cu convorbirea pe care o are cu sine însuși. E prea mult stăpânit de duhul mândriei pentru a consulta pe semenii săi, care poate i-ar imputa nedreptățile și faptele lui (19).

Ajungând la concluzia că majoritatea nedreptăților sociale izvorăsc din dorința unora de a stăpâni pe cei inferiori lor și în special din pofta de înavuțire, psalmistul se ridică plin de revoltă și de ură împotriva bogăției, al cărei izvor este lăcomia. În acumularea de bunuri el nu vede decât nevoia firească a omului de a-și întreține existența fizică, dar aceasta poate deveni o „nevoie degenerată în excese și abuzuri prin ceea ce se numește patima lăcomiei” (20).

În psalmi, profilul religios moral al celui drept este bine conturat. Așa se arată că, față de Dumnezeu, el umblă fără prihană și ia aminte cu multă sânguință la toate hotărârile Lui. În ceea ce privește puterea Firii dumnezeiești o putem vedea prin lucrările ei: că i-a învățat pe oameni dreptatea, și pe cei ce le lucrează pe toate fără socoteală i-a deprins să petreacă cu judecată dreaptă. Pe acestea le-au săvârșit <scaunul> și <împărăția> Lui (21).

Și în raporturile sale cu semenii, cel drept este dator să cultive numai dreptatea și adevărul și socotește a fi o nedreptate care nu poate fi iertată acumularea de către unii a bunurilor materiale în detrimentul altora. Dreptatea lui cu privire la semenii se manifestă astfel nu numai în voința fermă și conștientă de a le respecta drepturile, ci și în a voi și a le face binele, în măsura în care le aparține de drept (22).

După concepția creștină și cea biblică în general, dreptatea își are izvorul în însăși Dumnezeu, de aceea dreptatea și adevărul trebuie să triumfe. „Fericii cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor” (Matei 5, 10).

Pacea în cartea Psalmilor

Nu putem vorbi despre pace în Cartea Psalmilor, fără a arunca în prealabil o privire de ansamblu asupra întregului Vechi Testament arătând că „peste tot unde se vorbește de pace și înfăptuirea ei”, ea este motivată religios, adică este pusă în legătură cu Dumnezeu și mai ales cu venirea lui Mesia.

În mod frecvent pacea este înțeleasă ca lipsă de războaie. O lume fără război este tot una cu o lume care se bucură de pace. Totuși pacea nu e numai lipsa războiului. Ea este mai mult decât atât. Fiind un <nu> războiului, pacea este un <da> pentru viață, cu toate forțele

creatoare. Pacea este deci însăși viața în neconținută ei tensiune creatoare spre desăvârșire (23).

Pacea este permanentul dinamism al vieții, după rânduiala și ordinea firească, în care sunt angajate la maximum toate forțele pozitive din om, e strădania nobilă de a cuceri cunoașterii umane noi orizonturi, virtuților umane noi culmi, inimii omenești noi sentimente, noi realizări. „Pacea este permanentul eroism al omenirii, care, prin muncă creatoare, stăpânește din ce în ce mai deplin forțele naturii și își făurește o viață din ce în ce mai fericită” (24).

Proorocul David începe să arate prin ce și cum hrănește sufletul împlinirea adevărată a legii lui Dumnezeu. Pe primul loc pune pacea, și nu puțină pace, ci din belșug – pace multă. Condiția acestui lucru o recunoaște a fi nu simpla împlinire a legii, ci împlinirea plină de dragoste: pace multă au cei ce iubesc legea. Fără această iubire, legea este un jug împovărător, iar alături de dragoste este mana hrănitore. De aici vine pacea, adică starea de mulțumire pe toate planurile.

Dacă am început să iubim legea, înseamnă că ea este în inima noastră. Iar dacă ea este în inimă, acolo nu mai există patimi, căci fiecare poruncă a legii, fiind iubită, alungă patima opusă ei, iar toate poruncile alungă toate patimile. Astfel, în inima care iubește legea nu mai există loc pentru patimi. Iar dacă în inimă nu mai există patimi, atunci nimic nu va mai tulbura nici pacea ei. Ea se va odihni în liniște sau în multă pace (25).

Însă această pace și această liniște nu reprezintă o stare de nepăsare, de trândăvie, ci starea fericită a vieții trăite în mod pașnic. Pacea este rodul despătimirii, iar despătimirea îl repune pe om în demnitatea lui firească și în relația pe care a avut-o la început, cu toată făptura, însă Dumnezeu a hotărât la început ca, unindu-se cu toată făptura, omul din toate să asimileze izvoare de puteri, fenomene și influențe pline de viață. Toate acestea i le înapoiază legea pe care el a început să o iubească. Și de la Dumnezeu, și din lumea îngerească, și din lumea omenească, și de la natură, vin către el neîncetat influențe binefăcătoare și hrănesc toată ființa lui – și trupul, și sufletul, și duhul și, hrănind-o, o mulțumesc din toate punctele de vedere; mulțumind-o instaurează pacea care, datorită acestei lucrări a influențelor binefăcătoare, este o pace dulce și mult-hrănitore.

Fericitul Teodoret al Kirului este de părere că cei însuflețiți de iubirea dumnezeiască și de păzirea poruncilor și care au dobândit pacea cu Dumnezeu, chiar de s-ar înarma împotriva lor toți oamenii,

trăiesc cu bucurie. Martorul acestui lucru este dumnezeiescul Pavel, care striga: „în toate pătimind necaz, dar nefiind striviți; lipsiți fiind, dar nu deznădăjduiți; prigoșiți fiind, dar nu părăsiți; doborâți, dar nu nimiciti” (2 Cor. 4, 8-9). Și Domnul, trimițându-i pe apostoli în toată lumea, ca pe niște oi în mijlocul lupilor (Matei 10, 16), le-a spus: „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă” (Ioan 14, 27).

În Vechiul Testament cuvântul pace (*shalom*), are un înțeles foarte cuprinzător: 1. integritate, sănătate, plinătate, lucru isprăvit-desăvârșit; 2. liniște, salvare, mântuire, prosperitate, fericire, binele în general, pace (26). În sens mai restrâns, prin pace se înțelege „lipsa a tot ce poate tulbura pe om, fie înlăuntrul său, fie în afară” precum și securitatea de care se bucură un popor care n-are motiv să se teamă de vecinii săi, cu care trăiește în bune relații (Isaia 21, 4).

„Cu privire la creatură, pacea apare ca un bine foarte înalt. Și cum binele aparține firii umane, lucru cert este că și pacea se răsfrânge în străfundurile ființei omenești. Ea decurge din adevărul faptelor oamenilor” (27). Profetii Vechiului Testament aveau credința fermă în posibilitatea îndreptării și vindecării ființei umane atinse de păcat. După ei, răul va fi pentru totdeauna înlăturat, iar „pacea nu va mai avea hotar” (Isaia 9, 6).

În Cartea Psalmilor, care este o sinteză a Vechiului Testament, pacea este prezentată ca o realitate care aparține unor timpuri viitoare nu prea îndepărtate, ca o stare de prosperitate și fericire a omenirii, când <uciderea vor dispărea> (28). După concepția psalmistului, izvorul binecuvântat al păcii este însuși Dumnezeu. Psaltirea întreagă conține idealul de pace în care omul trebuie să își găsească împăcarea cu semenii săi și cu Dumnezeu. Psaltirea vorbește și de făcătorii de pace și îndeamnă la urmarea ei. Aducerea aminte de pace trebuie să fie un momento zilnic, cu gândul la pace să te culci: „cu pace, așa mă voi culca și voi adormi...” (Ps. 4, 8). Rugăciunile pentru pace nu trebuie să lipsească: „Rugați-vă pentru pacea Ierusalimului...” (Ps. 121, 6). Mai mult, psalmistul ne îndeamnă să căutăm pacea și să nu căutăm motiv de dușmănie: „Cu cei ce urau pacea, făcător de pace eram” (Ps. 119, 7). Autorul sfânt rostea aceste cuvinte în urma revelației dumnezeiești, dar și în urma experiențelor dureroase pe care le avea în această problemă. Așa se explică doririle psalmistului adresate contemporanilor săi și totodată nouă: „Să fie pace în întăriturile tale și îndestulare în întăriturile tale” (Ps. 121, 8).

„Pacea se răsfrânge, ca un dar dumnezeiesc și în ființa celui cuviincios și în întreaga natură, căci toate au fost zidite cu dreptate, credincioșie și multă înțelepciune. Cel credincios, după concepția

psalmistului, trebuie să trăiască în pace și să se bucure de faptele minunate ale lui Iahve, gustând viața în pace cu toți semenii săi” (29).

Raportul dintre om și Dumnezeu rămâne echilibrat numai atâta vreme cât omul face ca pacea să sălășluiască în sufletul său; atunci când în sufletul omului a pătruns tulburarea, acest raport se rupe în defavoarea omului. Bărbatul cel pașnic se caracterizează prin aceea că este moderat în ceea ce privește felul lui de viață, pe când cel războinic se caracterizează prin patimi, iar unul ca acesta nu ia parte la menținerea păcii (30).

Din cele expuse, rezultă că pacea în Cartea Psalmilor apare ca binele cel mai înalt pe care Dumnezeu îl dă oamenilor. Privirile psalmistului sunt mereu îndreptate spre progresul moral și social al omenirii, spre zările unui viitor mai bun și mai frumos prin pace și bună înțelegere, îmbrățișând nu numai destinul unui popor, ci destinul tuturor popoarelor. Cuvintele psalmistului trebuie trăite mereu în viața și faptele oamenilor, ca astfel să nu se mai vorbească de neînțelegeri și războaie (31). Pacea este prezentată în psalmi ca un bun foarte înalt ce trebuie să fie în oameni și între oameni. De aici marea obligație a tuturor credincioșilor de a depune toate eforturile pentru ca pacea să se instaureze definitiv în lume și războaiele să fie stăvilite –după cuvintele psalmistului– „până la capătul pământului” (Ps. 45, 9).

Socotită totdeauna între bunurile superioare în relațiile dintre oameni, psalmistul cere ca mai întâi să căutăm pacea cu Dumnezeu pe care o realizăm apoi prin dreptatea și iubirea față de oameni. Permanent în psalmi, ideea de pace este alături de ideea de dreptate și iubire. „Cei blânzi vor moșteni pământul și se vor desfăta de mulțimea păcii” (Ps. 36,1 1). Nimic nu poate realiza omul în lume dacă nu primește în suflet darul dumnezeiesc de a trăi viața în pace cu semenii săi (32).

Dumnezeu dorește ca să-i vadă pe oameni uniți prin legăturile cele mai strânse, aceasta văzându-se încă de la facerea lumii și culminând cu Întruparea Domnului Iisus Hristos. Izvorâtă din dragostea de om, prietenia este socotită floare rară între oameni, dar cu atât mai prețioasă. Ea constituie nu numai farmecul vieții omenești, ci și un bun moral. Prietenia este cel mai mare bun după înțelepciune, încât nici bogăția, nici sănătatea, nici onorurile, nici plăcerile nu se poate compara cu ea (33).

Menirea prieteniei este de a se extinde în cercuri cât mai largi posibile, deschise spre întreaga umanitate, pentru a cuprinde ca pe niște frați pe toți oamenii, ca pe unii care au aceleași drepturi de la

natură. Într-o astfel de situație și cei răi trebuie câștigați drept prieteni, chiar cu prețul celor mai stăruitoare și prelungite silințe, pentru ca avându-i apropiați, să poată fi deprinși mai ușor cu virtutea.

Pacea despre care vorbește psalmistul a fost dăruită desăvârșit de Mântuitorul prin cuvintele: „Pace vă las vouă, pacea mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu” (Ioan 14, 27). Pacea aceasta pe care ne-a lăsat-o Domnul se caracterizează prin dobândirea unei minți liniștite, a unei stări sufletești echilibrate, prin lipsa de patimi și îndepărtarea de orice prilej de sminteală. Cel ce caută pacea, acela îl caută pe Hristos (34). În locul răutății, al rățcirii și al urii, Mântuitorul cere pace și înțelegere, liniște și prietenie.

„Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (Matei 5, 9).

Iubirea de Dumnezeu și de aproapele

Dumnezeu a dat expresie iubirii care-L caracterizează, aducând de la neființă la ființă făptura umană pe care a înzestrat-o cu chipul Său (*Facere 1,27*). Ca fruct al dragostei divine și chemat să rămână pururea în comuniunea aceasta cu Creatorul său, la adăpostul dreptății și al luminii, omul a fost destinat dobândirii unor înalte daruri care aveau menirea de a-l face să progreseze în asemănarea cu Dumnezeu. Faptul că Dumnezeu oferea omului această posibilitate înseamnă așezarea de către Dumnezeu a unei temelii pe care omul putea să-și construiască zidul desăvârșirii sale. Menținerea relației cu Dumnezeu presupunea activitate și conferea omului demnitatea supremă. Deși chemat la o înalta treaptă de existență prin rămânerea în comuniune, omul îl cunoaște pe Dumnezeu, își cunoaște și condiția sa precum și natura legăturii între el și Creatorul său. În relația cu omul, Dumnezeu își evidențiază autoritatea (*Facere 2, 16*), vorbește imperativ – dar nu fără dragoste – arătându-i calea pe care trebuie să meargă și scopul pentru care trebuie să-l urmeze. Iubirea este legătura între Dumnezeu și oameni, și a oamenilor între ei. Dar întrucât omul nu poate iubi deplin, acest sentiment fiind atât de propriu lui Dumnezeu, Dumnezeu Însuși coboară la un sentiment ce se naște direct din iubire, fiind propriu atât suveranității Sale cât și naturii noastre. Este vorba de milostivire. Sfera ei de înțelegere este foarte întinsă. Ea înseamnă în primul rând, bunăvoință divină, grație, milă cerească, apoi iubire de oameni, caritate, altruism. Pe scurt, milostivirea este - referindu-ne la Dumnezeu - exteriorizarea, manifestarea în act a iubirii divine; reflexul fondului

sufletesc, a tot ce este mai bun în noi, referindu-ne la natura omenească (35). Efectele iubirii omului față de Dumnezeu sunt legate direct de iubirea față de aproapele. Iubirea este principul fundamental al existenței creștine, iar iubirea de aproapele, condiția primă a mântuirii. Iubirea (ἀγάπη, ἐρως, caritas, delicto) (36) – înseamnă iubire de Dumnezeu și de aproapele, care sunt de nedespărțit, ele fiind esența vieții creștine: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei; dacă veți avea dragoste unii față de alții” (Ioan 13, 35). Această iubire văzând-o și fericitul Apostol Pavel o numește chiar împlinirea legii; căci plinirea legii – afirmă el – este iubirea – deoarece – „iubirea nu face rău aproapelui” (Rom. 13, 10) (37).

Omul a fost înzestrat cu voință liberă care se manifestă numai în sfera binelui, deoarece răul încă nu intrase în lume. Liberul arbitru conferea omului personalitate, omul împlinind o serie de porunci ale lui Dumnezeu (Facere 2, 20), fapt care-i conferea o și mai înaltă vrednicie. Trebuie să-L iubim pe Dumnezeu cu toată sânguința (38). În lumina revelațiilor biblice, cheia păcii, pe toate coordonatele vieții, este dragostea, iubirea de Dumnezeu și de aproapele, și iertarea, posibile în urma comuniunii prin credința cu Dumnezeu. Și așa cum Dumnezeu ne iubește pe toți indiferent de starea în care ne aflăm, la fel noi trebuie să iubim pe semenii noștri, oricum ar fi aceștia, pentru ca să ne asemănăm cu Cel ce „face să răsară soarele Său și peste cei buni și peste cei răi și plouă peste cei drepți și peste cei nedrepți”. Cel ce în viața aceasta dăruiește iubire, în viața cealaltă va primi iubire, ca o cunună a biruinței.

Iubirea lui Dumnezeu pentru întreaga lume s-a arătat, mai întâi, când a trimis pe Fiul Său în lume, să se nască, să crească și să ne mântuiască: „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16). Iar omul trebuie să arate iubirea lui, ca recunoștință a salvării, la fel față de Dumnezeu și aproapele prin a trăi în pace. Legea iubirii depășește în importanță pe celelalte porunci. Iubirea de Dumnezeu nu este altceva decât o recunoștință față de Dumnezeu pentru că: „Noi iubim pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit cel dintâi” (I Ioan 4, 19). Iubirea de Dumnezeu trebuie să fie totală, dezinteresată și jertfelnică așa cum a fost formulată porunca iubirii: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău, din toată puterea ta și din tot cugetul tău”. Tot legat de ideea de iubire Sfânta Scriptură ne învață: „Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4, 8). Mântuitorul Hristos ne arată că vom putea

rămâne în relații de dragoste și pace unii față de alții, și în dragostea Lui, dacă vom păzi poruncile: „Precum M-a iubit pe Mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi; rămâneți întru iubirea Mea” (Ioan 15, 9). „Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu, și rămân întru iubirea Lui” (Ioan 15, 10). Mărirea Celui întrupat constă cu deosebire în revărsarea de iubire divină, pe care o aduce în lume odată cu venirea Sa. Din această iubire a izvorât plinătatea harului și a adevărului, pe care Fiul lui Dumnezeu a adus-o în lume. Căci întruparea Domnului nostru Iisus Hristos este revărsarea din plin a iubirii lui Dumnezeu în lume. Principiul vieții este tocmai iubirea. Și cum ne-a dat viața veșnică o arată Sfântul Apostol Pavel: „ne-a strămutat în Împărăția Fiului iubirii Sale” (Col. 1, 13). Trebuie adăugat de asemenea că Mântuitorul dă plinătate și poruncii privind iubirea aproapelui. S-a spus: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți”. Înțelesul cel mai adânc al acestei porunci este respectul pentru persoana umană: atât a aproapelui cât și a mea. Îl iubesc pe aproapele fără să mă desființez, să mă anulez pe mine.

Iubirea dreptului din psalmi față de Dumnezeu umple tot sufletul lui, cuprinde toată ființa lui. Dumnezeu pentru el este cea mai reală și vie ființă; el nu numai că-L simte, ci are sentimentul că-L și vede: „Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururi, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin...pentru aceasta s-a veselit inima mea și s-a bucurat limba mea” (Ps. 15, 8-9). De aceea dreptul prin toate cugetele sale, prin toate puterile sufletului se îndreaptă către Dumnezeu. „În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa Te dorește sufletul meu pe Tine Dumnezeule. Însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel viu...” (Ps. 41, 1-2). Dreptul tânjește după unirea cu Dumnezeu: „Cât de iubite sunt locașurile Tale, Doamne al puterilor! Dorește și se sfârșește sufletul meu după curțile Domnului...Fericiti sunt cei ce locuiesc în casa Ta; în vecii vecilor Te vor lăuda” (Ps. 83, 1-2, 5) (39). Tresaltă de bucurie inima celui cuvios când preaslăvește pe Dumnezeu: „Bucura-se-vor buzele mele când voi cânta Ție și sufletul meu pe care l-ai mântuit” (Ps. 70, 26). Numai în Dumnezeu se liniștește sufletul celui drept. Dreptul din Psaltire tot timpul trăiește prin Dumnezeu. Fugind de nedreptate și rău, dreptul tinde să facă binele; el se îngrijește de cel sărac și cerșetor (Ps. 40, 2); el scapă chiar și pe acela, care fără vreo pricină a devenit vrășmașul său: „Să prigonească vrășmașul sufletul meu și să-l prindă” (Ps. 7, 5) (40), se roagă și pentru acela, care cu răul i-a plătit binele: „Pus-au împotriva mea rele în loc de bune și ură în locul iubirii mele” (Ps. 108, 4).

Dreptatea dreptului se manifestă și în atitudinea lui față de poporul său și de orașul sfânt Ierusalim. El iubește poporul său, ales de Domnul și se roagă pentru mântuirea lui. În Vechiul Testament, ca și în psalmi, dragostea de Dumnezeu este însoțită de frică căci zice psalmistul: „Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați de El cu cutremur” (Ps. 2, 11). „Căci temându-ne de Stăpânul, lucrăm cele cuvenite și avem multă veselie” (41). Dragostea de semenii crește din obișnuința dragostei față de Dumnezeu și mai ales din trăirea ei ca extaz pe treapta culminantă a rugăciunii, iar dragostea față de Dumnezeu ni se ușurează prin obișnuința cu dragostea față de semenii. Sufletul plin de dragoste se comportă la fel față de Dumnezeu și față de toți oamenii (42). În Noul Testament, iubirea de aproapele apare ca o poruncă ce stă strâns legată de iubirea de Dumnezeu. Taina iubirii dintre oameni este că fiecare trebuie să se dăruie celuilalt total și să aștepte dăruirea totală a celuilalt. Dar prin aceasta nu înseamnă că o persoană nu poate iubi și pe ceilalți dăruindu-se total. Acest lucru nu se poate face decât prin har. Hristos se dăruiește total tuturor și fiecare îl simte ca al său cu totul, deși El este al tuturor și fiecare îl simte pe măsura deschiderii și dăruirii sale față de El. Iubirea este cea mai mare virtute, am putea spune chiar: izvorul și sufletul virtuților creștine, fiindcă toate celelalte virtuți trăiesc cu adevărat și rodesc binefăcător în viața creștinului numai când sunt luminate și încălzite de dogoarea arzătoare a iubirii. Adevărul acesta îl arată atât de minunat Sfântul Apostol Pavel în acel pe drept numit „imn al iubirii creștine”, pe care îl găsim în capitolul al 13-lea din Epistola întâia către Corinteni.

Modelul desăvârșit de iubire față de aproapele rămâne Iubirea lui Hristos, singura care poate face pe om asemenea lui Dumnezeu, după cum zice Sfântul Apostol Pavel: „Fiți dar următori ai lui Dumnezeu ca niște fii iubiți” (Efeseni 5, 1). Să imităm, deci, pe Dumnezeu (43) care nu are dușmănie, ci doar iubire față de oameni. Mântuitorul Iisus Hristos ne arată cum trebuie să ne iubim aproapele: „Aceasta este porunca Mea: Să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu” (Ioan 15, 12).

Note:

1. Arhid. Prof. Ioan Zăgrean, *Conceptele de obligație și datorie în morală creștină*, în revista Mitropolia Ardealului, nr.1-3, 1980, p. 35-59.
2. Drd. Gheorghe Bogdaproste, *Valoarea moral-socială a Cărții Psalmilor*, în Studii Teologice, nr. 1-2, 1970, p. 104.

3. *Ibidem.*
4. Gherasim Timuș, episcopul Argeșului, *Note și meditații asupra psalmilor*, vol. I, București, 1896, p. 3.
5. Drd. Gheorghe Bogdaproste, *op. cit.*, p. 105.
6. Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga, *Problema frumosului în Vechiul Testament*, în revista Mitropolia Moldovei, nr. 3-4, 1958, p. 204.
7. Drd. Gheorghe Bogdaproste, *op. cit.*, p. 105.
8. *Ibidem.*
9. *Studiul Vechiului Testament*, manual pentru uzul studenților, Editura I.B.M.B.O.R, București, 1955, p. 201.
10. Drd. Gheorghe Bogdaproste, *op. cit.*, p. 105.
11. *Ibidem.*
12. Magistrand Dumitru Abrudan, *Dreptatea și pacea în Cartea Psalmilor*, în Studii Teologice, nr.7-8, 1963, p. 416.
13. *Ibidem.*
14. Drd. Gheorghe Bogdaproste, *op. cit.*, p. 106.
15. John Stuart Mill, *Despre libertate*, trad. de Adrian-Paul Iliescu, Editura Humanitas, București, 1994, p. 111.
16. *Ibidem*, p. 107.
17. *Ibidem.*
18. Magistrand Dumitru Abrudan, *op. cit.*, p. 418.
19. Drd. Gheorghe Bogdaproste, *op. cit.*, p. 108.
20. *Ibidem.*
21. Fericitul Teodoret al Kirului, *Tâlcuirea celor 150 de psalmi ai proorocului împărat David*, Sf. Mănăstire Sf. Arhangheli, Petru Vodă, 2003, p. 353.
22. Magistrand Dumitru Abrudan, *op. cit.*, p. 422.
23. Dr. Nicolae Mladin, mitropolitul Ardealului, *Studii de teologie morală*, Editura Arhiepiscopiei, Sibiu 1969, p. 106.
24. *Ibidem.*
25. Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga, *Istoria timpurilor vechio-testamentare*, în revista Mitropolia Ardealului, nr. 5-6, 1958, p. 369.
26. Dr. Nicolae Mladin, *op. cit.*, p. 109.
27. Magistrand Dumitru Abrudan, *op. cit.*, p. 423.
28. *Ibidem.*
29. *Ibidem.*
30. Pr. Mihai Georgescu, *Idei morale și sociale în comentariul la psalmi al Sfântului Vasile cel Mare*, în revista Studii Teologice, nr. 7-8, 1958, p. 473.

31. Drd. Gheorghe Bogdaproste, *op. cit.*, p. 114.
32. *Ibidem.*
33. Pr. prof. Ioan GH. Coman, *Frumusețile iubirii de oamenii în spiritualitatea patristică*, Timișoara, 1988, p. 139-141.
34. *Ibidem.*
35. Magistrand Traian Sevici, *Probleme de învățătură și viață creștină în comentariul Sf. Ioan Gură de Aur la scrisoarea Paulină către Filipeni*, în revista *Studii Teologice*, 1960, nr. 7-8, p. 502.
36. Termenul îndeobște folosit de Sfinții Părinți este ἀγάπη - care desemnează în mod egal atât iubirea de Dumnezeu cât și iubirea de aproapele (Pr. prof. dr. Ștefan Sandu, *Iubirea aproapelui la Sfântul Ioan Gură de Aur*, în revista *Ortodoxia*, anul 2002, nr. 3-4, p. 123).
37. Sfântul Ioan Gură de Aur, „*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*”, Editura Christiana, București, 2005, p. 441.
38. Fericitul Teodoret al Kirului, *op. cit.*, p. 105.
39. Pr. Gheorghe Șavelschi, *op. cit.*, p. 15.
40. Sfinții Părinți arată că „acest cuvânt se poate înțelege și pentru nevăzutul vrăjmaș diavol”. A se vedea Cuviosul Eftimie Zigabenu, Sfântul Nicodim Aghioritul, *op. cit.*, p. 107.
41. Fericitul Teodoret al Kirului, *op. cit.*, p. 12.
42. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitatea ortodoxă ascetică și mistică*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1992, p. 275.
43. Sf. Ioan Evanghelistul zice că: „Tot cel ce iubește este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu, iar cel ce nu iubește, n-a cunoscut pe Dumnezeu” (1 Ioan. 4, 16). Și iarăși, în alt loc zice: „Cel ce păzește poruncile lui Dumnezeu, rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne în el; prin aceasta cunoaștem că El rămâne în noi din Duhul care ni l-a dat” (1 Ioan 3, 24).

Bibliografie:

1. „*Biblia sau Sfânta Scriptură*”, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura I.B.M.B.O.R., București, 2005.
2. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Editura Christiana, București, 2005.

3. ****Studiul Vechiului Testament*, manual pentru uzul studenților, Editura I.B.M.B.O.R, București, 1955.
4. Fericitul Teodoret al Kirului, *Tâlcuirea celor 150 de psalmi ai proorocului împărat David*, Sf. Mănăstire Sf. Arhangheli, Petru Vodă, 2003.
5. Bogdaproste, Drd. Gheorghe, *Valoarea moral-socială a Cărții Psalmilor*, în revista *Studii Teologice*, nr. 1-2, 1970.
6. Coman, Pr. prof. Ioan, *Frumusețile iubirii de oameni în spiritualitatea patristică*, Timișoara, 1988.
7. Georgescu, Pr. Mihai, *Idei morale și sociale în comentariul la psalmi al Sfântului Vasile cel Mare*, în revista *Studii Teologice*, nr. 7-8, 1958.
8. Mill, John Stuart, *Despre libertate*, trad. de Adrian-Paul Iliescu, Editura Humanitas, București, 1994.
9. Mladin, Dr. mitropolitul Ardealului Nicolae, *Studii de teologie morală*, Editura Arhiepiscopiei, Sibiu, 1969.
10. Neaga, Pr. Prof. Dr. Nicolae, *Istoria timpurilor vechio-testamentare*, în revista *Mitropolia Ardealului*, nr. 5-6, 1958.
11. Sevici, Magistrand Traian, *Probleme de învățătură și viață creștină în comentariul Sf. Ioan Gură de Aur la scrisoarea Paulină către Filipeni*, în revista *Studii Teologice*, 1960.
12. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Spiritualitatea ortodoxă ascetică și mistică*, Editura I.B.M.B.O.R., București, 1992.
13. Timuș, episcopul Argeșului Gherasim, *Note și meditații asupra psalmilor*, vol. I, București, 1896.
14. Zăgrean, Arhid. Prof. Ioan, *Conceptele de obligație și datorie în morală creștină*, în revista *Mitropolia Ardealului*, nr.1-3, 1980.

Dimensiunea Sinodală a Vieții Bisericii în Epoca Apostolică

Ierom. Dr. Nicodim Macovei¹

Odată cu căderea omului în păcat, prin călcarea poruncii dumnezeiești, chipul rațiunii se schimbă în ființa umană, căpătând sensuri mai puțin transcendente și îndreptate spre materie. Astfel, omul cade din ascultarea chemării sale, care era spre unirea deplină cu Dumnezeu, ca fundament al existenței sale, prin păzirea unei singure porunci „Dar din pomul cunoștinței binelui și răului nu mâncați din el; căci în ziua în care veți mânca din el cu moarte veți muri”. Astfel, firea și rațiunea umană devin corupte prin ideea compromisului schimbându-și radical forma originală a creării sale „Dumnezeu a făcut pe om inocent, drept, virtuos (...) luminat de toată virtutea, încărcat cu toate bunătățile, ca o a doua lume; un microcosm în macrocosm...”. Omul cel întâi-creat nu s-a mișcat către Dumnezeu, Arhetipul și principiul lui natural, ci în direcție opusă, fapt care a răsturnat, cum era natural, și funcționalitatea organismului lui psihosomatic. „The body, therefore, possesses its own intrinsic theology, as ordained to the acknowledgement and worship of God. However, it is dependent on the prior determination of the soul, which either confirms this theology or perverts it into a movement (in the opposite direction)”.

Prin această „schimbare” omul rămâne la cunoașterea simplă a lucrurilor și „adaptarea raționalității lor la trebuințele trupești ale sale”. Căci el era, în mod integral, coroana creației dumnezeiești „Un alt înger închinător, observatorul lumii văzute, inițiat în lumea spirituală, împăratul celor de pe pământ, condus de sus, pământesc și ceresc, vremelnic și nemuritor, văzut și spiritual (...) la mijloc între măreție și smerenie...”.

Această „deformare” a integralității la nivel personal a destabilizat întregul ecosistem al mediului înconjurător, care era în legătură directă cu el iar prin înstrăinarea de Dumnezeu (căderea în păcat) a apărut ceea ce nu are existență ontologică – răul „Căci călcarea poruncii, (ieșirea din comuniunea cu Dumnezeu) i-a atras la starea cea după fire, că așa cum neexistând au fost aduși la existență, așa să suporte, precum se cuvine, și stricăciunea spre neființă în cursul timpului. Căci dacă având odată drept fire neființa, prin prezența și iubirea de oameni ai Cuvântului, au fost chemați la

¹ Mănăstirea Jitianu, județul Dolj.

existență, în mod firesc, golindu-se ei de gândul la Dumnezeu, și întorcându-se spre cele ce nu sunt – căci cele rele sunt cele ce nu sunt, iar cele bune sunt cele ce sunt – o dată ce s-au despărțit de Dumnezeu, Care este, s-au golit și de existență. De aceea, desfăcându-se, rămân în moarte și în stricăciune. Căci omul este după fire muritor, ca unul ce a fost făcut din cele ce nu sunt (din nimic). Dar pentru asemănarea lui cu Cel ce este, pe care ar fi putut-o păstra prin gândirea la El, ar fi slăbit stricăciunea după fire și ar fi rămas nesticăcios”.

Scopul omului și al întregii lui activități este legat direct de Prototipul după care a fost creat Dumnezeu însuși. Pentru că scopul creării omului este participarea la bunătățile dumnezeiești, viața lui își găsește finalitatea în faptul că se ritmează după Dumnezeu. Ființă relațională prin natura sa și rod al comuniunii Persoanelor dumnezeiești, omul poartă în sine atât pecetea comuniunii treimice, cât și calitatea de ființă constituită prin structurarea armonioasă a unor elemente aparținând, de fapt, de două naturi diferite „Aceasta vrând să o arate Logosul meșteșugar, creează și un viețuitor alcătuit din amândouă firile, din cea nevăzută și cea văzută, pe om; și luând de la materia care exista deja dinainte trupul și sădind în el suflare de la Sine însuși (...) a așezat pe pământ ca o altă lume mare în mic, un alt înger, închinător amestecat, văzător al creaturii văzute și inițiat în cea inteligibilă, împărat al celor de pe pământ și tăcut împărat de sus (...) viețuitor cu gospodăria sa aici și strămutat altundeva și, ca și capăt al tainei, îndumnezeit prin înclinarea sa spre Dumnezeu”. El își află identitatea în măsura în care se menține în sistemul de relații viu făcătoare stabilite de Creator, în relația și comuniunea cu Dumnezeu, el împlinește scopul existenței și vieții sale. În bucuria comuniunii cu Dumnezeu, el primește toată demnitatea sa care, după episcopul Nyssei, nu este altceva decât „reflectarea aripilor lui Dumnezeu”, adică prezența slavei lui Dumnezeu peste cel care a fost creat după chipul și spre asemănarea cu El.

Din moment ce s-a schimbat punctul de referință sau atracție al omului, puterile sufletului nu mai folosesc lucrările simțurilor, ci sunt folosite de acestea. În loc ca sufletul să se concentreze în el și în continuare în Dumnezeu și să unească astfel toate cele divizate de natura lor, el se lasă atras de cele sensibile și în cele din urmă este înrobit prin intermediul simțurilor de către acestea. Trupul și sufletul omului, deși de naturi diferite, se completează reciproc pentru îndeplinirea unității caracteristice originii creației umane de către Dumnezeu. Prin intermediul trupului, sufletul mișcat împotriva firii

către materie îmbracă chipul pământesc, așa cum spune Mântuitorul Iisus Hristos în Evanghelia Sa (Mt. 26, 41; Mc. 14, 88) „Duhul este osârduitor iar trupul neputincios”. Este ceea ce numeam mai sus, meditănd asupra Sfântului Grigorie al Nyssei, înjugarea cu „aspectul exterior al unui animal irațional”. Rezultatul acestei înjugări este viața irațională caracterizată, așa cum ne învață marii Părinți ai Bisericii, de patimi: „Peste tot locul v-am vorbit despre credință, despre pocăință, despre dragoste curată, despre înfrânare, despre castitate, despre răbdare (...) să ne plecăm grumazul și să împlinim locul ascultării noastre, ca potolind răzvrătirea cea deșartă, să ajungem fără pată la ținta, care după adevăr ne este pusă înaintea – unirea cu Dumnezeu”.

Odată ce păcatul devenise „mediul ambiant” al vieții noastre, era necesar ca izbăvirea să vină tot prin prisma existențialității umane, astfel „este de la sine înțeles că era necesar ca, Taina Fiului lui Dumnezeu să se îplinească în Om, pentru ca să se opună direct diavolului și răului cum s-a zis: (Ioan 1, 29) „Iată Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatele lumii”. Așadar, Fiul lui Dumnezeu înomenit a opus răului, binele veșnic, răutății diavolului, iubirea divină și morții, nemurirea. Diavolului, Dumnezeu i S-a opus personal, prin Fiul Său înomenit, adică El a opus bogăția unității Sale, păcatelor nenumărate pe care oamenii le-au făcut sub influența celui rău”.

Sfârtecările păcatului pricinuite în creatură devin unificările iubirii lui Hristos în creatura îndumnezeită „Trebuind din dragoste dumnezeiască să fie mântuită lumea, a trimis Dumnezeu Tatăl pe Fiul Său cel din veci născut, ca Mântuitor al neamului omenesc (...) Dumnezeiasca smerenie a lui Hristos văzând-o alții, L-au iubit, L-au crezut și L-au înțeles tocmai pentru aceasta ei s-au mântuit”. Chipul dragostei Sale Dumnezeiești față de creația Sa se arată prin Smerenia Sa desăvârșită, așa cum arată Sf.Ap. Pavel la Filipeni 2, 2-11. Chenoza dumnezeiască a Fiului aduce planul mântuirii omului la îndeplinire, prin conlucrarea Sf. Treimi, așa încât omul primește darul pierdut: „Dumnezeu s-a smerit în om, dar omul s-a îndumnezeit prin El. Omul îndumnezeit a fost fără de păcat, s-a biruit și s-a șters în omul care crede, ascultă și trăiește după învățătura și pilda lui Iisus Hristos”. Deci prin unirea noastră deplină, prin Har cu Hristos, devenim făptură nouă (II Cor. 5, 17), nu mai suntem robi ai păcatului și ai morții (Rom. 8, 12; Gal. 2, 4), ne desăvârșim în El (Filip. 2, 5), grăim în El (II Cor. 2, 17), umblăm în El (Col. 2, 6), ne bucurăm în El (Filip. 3,1; 4,4), biruim toate în Domnul (Filip. 4,13; Efes. 6, 10; I Cor.

1, 21; 2, 14), suntem frați în El și primim pe fiecare semen al nostru în El (Rom.15, 18; 16, 1, 2; Filip. 1, 14; 4, 21), după cum Sf. Apostol Pavel mărturisește (din propria experiență harică), în epistolele sale „Cu Hristos m-am răstignit (Gal. 2, 19), cu Hristos am murit (Rom. 6, 8; Col. 2, 20), m-am răstignit cu El și am înviat cu El” (Efes. 2, 5-6; Col. 2, 13).

Pogorârea Sfântului Duh în chipul limbilor de foc (Fapte 2, 3) a fost și începutul Bisericii ca unitate a celor ce credeau și propovăduiau, luminați de îndrăzneala cunoașterii Adevărului. Cuvintele (Ioan XVI, 33) „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea” arată efectele răscumpărătoare ale operei lui Hristos, dar și misiunea pentru care sunt chemați Apostolii să-și depună tot zelul. Acest zel este încălzit de darul Sfântului Duh. Biserica se întemeiază și se extinde prin coborârea Sfântului Duh. Ea se naște ca mărturisitoare a faptelor, a vieții, Învierii și Înălțării Mântuitorului și ca participantă la ele. Mărturisind sacramental și doctrinar pe Capul ei, Biserica este încheierea Revelației neo-testamentare și devine posesoare a descoperirii dumnezeiești. Acesta este efectul esențial al coborârii Sfântului Duh. Acum Sf. Apostoli înțeleg pe deplin predica lui Iisus și sensurile adânci ale iconomiei.

Prin Biserică, Hristos ridică lumea decăzută prin vina lui Adam. Întemeierea Bisericii înseamnă valorificarea revelației dumnezeiești ca forță de înălțare a credincioșilor spre Dumnezeu. Biserica Însăși urmărește ridicarea membrilor ei pe culmile îndumnezeirii, căci ea devine propovăduitoare a descoperirii divine. Cei ce primesc pe Hristos devin, prin Biserică, (Matei 5, 13-14) „lumina lumii, sarea pământului”. Pătrunși de Sfântul Duh, Sf. Apostoli fac să crească zilnic Biserica prin predicarea lui Iisus cel Înviat. Constituirea Bisericii ca scop al revelației dumnezeiești aduce o lumină deosebită și asupra revelației care pune în evidență puterea ei de reliefare a dispoziției credinciosului de maxima apropiere de Dumnezeu. Sămânța aruncată de Sf. Apostoli a dat naștere Bisericii pentru că a găsit pământ roditor. Acest pământ a fost fertilizat de așteptarea întreținută atât de făgăduința desăvârșirii viitoare, dar și de conținutul cuprins în revelație.

Astfel, Biserica, întemeiată și înveșnicită prin Crucea și Învieria Mântuitorului Hristos, reprezintă chipul iconic al Sf. Treimi, prin care omul se îndumnezeiește și se unește prin har cu El. Conlucrarea Duhului Sfânt cu Fiul reprezintă Cincizecimea continuă, concretizată în Biserică, sub formă veșnică și fără de pată. Prin Duhul Sfânt, Hristos Cel înviat se împărtășește tuturor oamenilor. De harul

Sf. Duh ne împărtășim numai prin Trupul lui Hristos, cel pnevmatizat de Duhul, ca fiind acțiunea perihoretică deplină a dumnezeirii. Biserica este a lui Dumnezeu Tatăl și a Domnului Iisus Hristos, în deplinătatea Duhului Sfânt. Este iubită de Dumnezeu, Tatăl lui Iisus Hristos, sau iubită și luminată prin voința celui care a dorit toate cele ce sunt, potrivit credinței și dragostei lui Iisus Hristos, Domnul nostru. Biserica aparține Tatălui și lui Hristos, fără a fi o relație de simplă proprietate, este sădirea Tatălui, cultivată de Iisus Hristos. Biserica este binecuvântată în măreție prin plenitudinea lui Dumnezeu Tatăl și prin Harul lui Dumnezeu Tatăl în Hristos Iisus Mântuitorul nostru. Biserica a obținut milostivirea prin măreția Tatălui din ceruri și a lui Iisus Hristos, Unul Născut și poartă numele Tatălui. Chiar și unirea și alegerea în patima cea adevărată se realizează prin voința Tatălui lui Iisus Hristos, Domnul nostru „...Tatăl este dragostea care se răstignește, Fiul – dragostea crucificată, Duhul – dragostea triumfătoare”.

Deci prin Hristos cel răstignit și înviat, Biserica este înveșnicită și umplută de har prin Duhul Sfânt, (Efes. 1, 23) „Cel ce plinește în toți”, care lucrează în ea, trup tainic al Domnului. Omul devine „făptură nouă” în și prin Hristos, spre cunoașterea lui Dumnezeu și unirea cu El prin har. În trupul Lui Hristos sunt active puterile îndumnezeitoare, iradiante ale Duhului Sfânt, dar fără să se dispenseze de simțirile și de lucrările trupului. Dintr-un om curat în sufletul și trupul lui – căci numai curăția aceasta a omului total este curăție reală – iradiază în noi o undă de putere curățitoare. Funcțiunile din trupul Domnului, într-un total curate și de aceea pline de elanul dăruirii, care vin în noi, împreună cu trupul Lui, imprimă o putere curățitoare funcțiunilor trupului nostru deci un elan de dăruire curată în toate direcțiile.

Fundamentul constituțional și ontologic al Bisericii îl reprezintă Unitatea, atribut fundamental al Ei, care este desăvârșit prin conlucrarea Sf. Treimi, Întruparea Mântuitorului Hristos și pogorârea Sf. Duh, ca pecetluire a unității Bisericii „Căci Biserica este adunarea lui Dumnezeu, pe care Dumnezeu, adică Fiul, a strâns-o într-un Sine”. Sf. Apostoli, precum și urmașii lor, au luptat continuu pentru păstrarea și mărturisirea acestui adevăr infailibil al Bisericii. Unitatea Bisericii derivă în mod firesc din ființa unitară a lui Dumnezeu. Biserica este una pentru că Domnul nostru Iisus Hristos nu a întemeiat mai multe Biserici care să existe paralel, ci una singură. Unitatea credincioșilor presupune un efort de apropiere spirituală prin iubire, rugăciune, comuniune, armonie și slujire

comună „Prototipul treimic al existenței umane, care este iubirea ca realitate ontologică se realizează, în mod dinamic, în comuniunea, relația și unitatea persoanelor. Această dinamică a relației, a comuniunii și unității dintre persoane nu poate fi altceva decât actul și efectul libertății”.

Unitatea eclezială reprezintă forma substanțială a Bisericii, prin care Iisus Hristos se reflectă deplin, în fiecare mădular al Ei și prin aceasta, omul primește potențialitatea (prin Har) de a fi părtaș autorității Lui celei slujitoare, căci: „În consecință, toată autoritatea din Biserică este concentrată în persoana lui Iisus Hristos. El este Domn, adică singurul care are putere asupra tuturor lucrurilor, fiind înălțat de-a dreapta lui Dumnezeu (Evr. 12, 2; Col. 3, 1; Efes. 1, 2; Filip. 2, 6-11). De aceea și unitatea în Unul Domn este manifestată, în primul rând, în cult și în special, în Euharistie (...) Tocmai datorită acestei poziții pe care o deține în cultul euharistic, Hristos concentrează în Sine toate formele de slujire ce există în Biserică. El este prin excelență Slujitor (Evr. 8, 2); Preot (Evr. 2, 17; 5, 6; 8, 4; 10, 21); Apostol (Evr.3, 1); Diacon (Rom. 15, 8; Lc.22, 27; Mt.12, 18); Episcop (I Petru 2, 25; Evr.13, 20) și Învățător (Mt. 23, 8; In. 13, 13); „cel dintâi întru toate” (Col. 1, 18)”.

Însuși contextul vieții Sale pământești, viață plină de suferință, umilință (kenoză) și slujire a mulțimilor (vindecarea lor sufletească și trupească) exprimă calitatea Sa deplină de Slujitor, Arhiereu, dar și Jertfă iar prin această simbioză (acțiune perihoretică) și noi, ca membre ale Trupului Lui și îndumnezeiți prin Duhul Sfânt, suntem chemați spre această slujire. El nu S-a propovăduit pe Sine în învățăturile Sale, ci a revelat comuniunea Sfintei Treimi, ca formă deplină a Bisericii Sale și ca fundament al sinodalității ei. Aceasta este pecetea veșnică a Bisericii celei noi, care, prin har, proiectează umanitatea în veșnicia lui Dumnezeu. Deci, în acest concept al kenozei continue nu putem trage concluzia că Mântuitorul Hristos ar fi văzut Biserica sa, într-o formă instituțională, condusă de un singur om, ci de comuniunea (sinodală) de oameni, în unitatea deplină, prin harul Duhului Sfânt. Prin această nouă formă de „societate”, omenirea primește sensul deplin al existenței sale. Interacțiunea la nivel personal, într-un mediu al egalității și al lipsei de individualism, prezintă imaginea unei noi epoci, fondată pe iubire și unitate, o „realitate perfectă” am putea spune, fondată pe Jertfa Mântuitorului Hristos și plinătatea Duhului Sfânt. Chipul haric, al preoției sacramentale, este prezența Însăși a lui Hristos, Care Jertfește și se jertfește, ca revelație a paradoxului iubirii dumnezeiești.

Astfel, Biserica, întemeiată de Hristos și pe temelia lui Hristos, primește, ca element viu și neschimbabil din iconomia Sf. Treimi, acest dar al unității și în același timp al sinodicității, ca mediu de transfigurare a omului și de bună conviețuire. Prin aceasta, dimensiunea vieții Bisericii are aspectul dinamic al sinodalității, având ca Sursă Primă pe Cel ce a zidit-o și pe care este zidită – Temelia veșnică, Iisus Hristos. Ea este punctul de convergență a întregii umanități, care are nevoie de puncte comune în contextul realității vieții. Astfel, caracteristica sinodală a Bisericii reprezintă identitatea ei, ca dinamism al vieții creștine spre proiecția veșniciei prin harul dumnezeiesc. Aceasta a fost rânduiala Celui pe care s-a întemeiat Biserica și care a sfințit-o „prin scump sângele Său”. Astfel, prin această formă a unității și sobornicității, Biserica se aseamănă prin Har cu Sfânta Treime, iar Sfânta Treime, prin Ea, se pogoară la noi, oamenii, prin harul iubirii. „Iar în ceea ce privește forma de conducere în Biserică, după Înălțarea Sa la cer, voia Domnului a fost ca ea să fie exercitată în sobor, pe cale sinodală (Matei 18, 20). „Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”.

Sf. Ignatie Teoforul, în epistola sa către Magnezieni, descrie chipul sinodal (sobornicesc) al Bisericii din ce în ce mai accentuat. Astfel, Sf. Ignatie, în cap.7, zice: „După cum Domnul n-a făcut nimic, nici prin El Însuși, nici prin Apostoli, fără Tatăl (cf. In. 5, 19; 8, 28) cu Care era unit (In. 10, 30) tot așa și voi să nu faceți nimic fără episcopi și fără preoți (...) o singură cerere, o singură minte, o singură nădejde în dragoste (...) Adunați-vă cu toții ca într-un templu al lui Dumnezeu, ca la un altar în jurul unuia Iisus Hristos (Sf. Euharistie)”. Chipul neschimbabil al Jertfei lui Hristos exprimă și fundamentul neclintit al Euharistiei, prin deplinătatea harică a preoției sacramentale. Căci, în Hristos și în comuniunea Duhului Sfânt, sobornicitatea (din care nu lipsește nici sinodalitatea) Bisericii este deja dată. Sf. Simeon Noul Teolog, în imnul său (Z. 50), parcă dorind să continue învățătura Sf. Ignatie, ne pune în față îndemnul Mântuitorului adresat urmașilor Lui, prin har, în Slujirea Jertfei: „Iar voi, conducătorii episcopiiilor, înțelegeți că sunteți pecetea chipului Meu și ați fost rânduiți pentru convorbirea vrednică cu Mine și așezați deasupra tuturor dreptilor, ca unii ce țineți locul ucenicilor Mei și purtați chipul Meu dumnezeiesc. Înțelegeți că ați primit chiar peste cea mai mică comunitate puterea pe care am luat-o Eu, Cuvântul, de la Tatăl, Eu, care, fiind Dumnezeu prin fire, M-am întrupat și m-am făcut îndoit în lucrări, în voință și la fel în firi, care

sunt Dumnezeu-om, neîmpărțit, neamestecat și iarăși om-Dumnezeu; care, ca om am binevoit să fiu ținut în mâinile voastre, iar ca Dumnezeu sunt cu totul de necuprins de mâinile voastre de lut; Eu care sunt nevăzut celor ce nu văd și neapropiat, care M-am lăsat junghiat pentru toți, căci sunt îndoit, dar într-un singur ipostas...”

Deci modelul slujirii în comuniune reprezintă esența caracteristică a Bisericii celei una, universală și apostolică. De aceea, dimensiunea ei sinodală se reflectă, prin egalitatea autorității ierarhice, exemplificate chiar de către Mântuitorul Iisus Hristos, la diferitele ocazii solemne (Mt. 18, 18), după învierea Sa (Mt. 18, 18-20; In. 20, 20-23; FA. I, 4-8; 2, 1-4), de asemenea refuzând categoric să instituiască „o ierarhie” la cererea maicii fiilor lui Zevedeu (Mt. 20, 20-27) sau chiar la cererea apostolilor (Mc. 10, 35-44); învățându-i taina unității și a autorității prin slujire (expresia autentică a Bisericii Sale). Văzut în mod general, caracterul sinodal eclezial reprezintă forma deplină a unității prin Harul Duhului, în Trupul Domnului (Biserica), prin forma disciplinară a credinței, spre îndrumarea și buna-conviețuire a credincioșilor între ei, spre păzirea nestrămutată a testamentului apostolic, dăruit prin succesiune, adică Adevărul autentic – Iisus Hristos, Cel răstignit și înviat, de care ne împărtășim prin Taina Euharistiei, unindu-ne prin Duhul Sfânt, într-un singur Trup – Biserica. În acest context, înțelegem valoarea fundamentală a ierarhiei sinodale și a canoanelor întocmite prin unitatea membrilor Bisericii și Darul Duhului Sfânt.

Astfel, Biserica primară se exprimă prin comuniunea sinodală (în contextul sobornicității), ca lucrare deplină vizibilă a Duhului Sfânt în trupul lui Hristos (Biserica), în contextul Bisericilor locale cuprinse în Biserica Universală. De asemenea, Părintele Profesor Ioan Flocă exprimă realitatea sinodală prin fundamentul sobornicității „Văzută astfel, Biserica sobornicească este Biserica organizată și condusă în mod sinodal, Biserica înțelegerii, a concilierii autorității și libertății prin dragoste, trăirea în sobornicitate, în comunitate, frățietate prin complemetaritate, mărturisind credința cea una, sfântă și apostolică; Biserica întemeiată în învățătură, în cult și în toate rânduilele ei, pe cele statornicite în soboare a toată lumea, sinoade ecumenice sau universale din epoca sfinților Părinți bisericesti, din vremea unității întregii creștinătăți, a cărei credincioasă continuare, întru totul neabătută este Biserica dreptmăritoare, Biserica Ortodoxă adevărată, autentică”.

Deci aspectul dinamic al comuniunii sinodale din epoca apostolică este „euharistic”, ca fundament al caracterului sinodal al Bisericii, prin prisma sobornicității, întru plinătatea harului Duhului Sfânt, așa cum mărturisesc Sfinții Părinți. Dar această realitate a Bisericii nu reprezintă numai un interval de timp istoric, ci reprezintă deplinătatea Bisericii, prin conlucrarea Sf. Treimi în veșnicie. Ea, deși este încadrată în timpul istoriei, căci umanitatea se află în timp, este asemenea Capului Ei, în afara timpului, veșnică și imaculată, avându-și sursa în izvorul veșnic al Prea Sfintei Treimi. Deci, fundamentul euharistic al comuniunii sinodale, prin unitatea harică a sobornicității Bisericii, este destul de clar evaluat, explicat și dezvoltat, conform învățaturii Bisericii lui Hristos, cea Una, Sobornicească (Sinodală) și Apostolească. Ea este neschimbată, prin cel neschimbat Iisus Hristos și înveșnicită prin deplinătatea Duhului Sfânt, concretizată în mod văzut prin Sf. Euharistie „Forma finală de exprimare a unei astfel de Biserici din lumea întreagă o reprezintă unitatea în dumnezeiasca Euharistie și în episcop”.

Prin această expunere a dimensiunii sinodale a vieții Bisericii, în cadrul sobornicității ei și în special perioada epocii apostolice, care este modelul deplin al acestei realități ontologice a Bisericii lui Hristos Cel răstignit și înviat, s-a evidențiat chipul iconomiei treimice pentru mântuirea neamului omenesc. Prin umanitatea cea deplin îndumnezeită și pnevmatizată a lui Hristos, omenirea este adusă înaintea Tatălui ceresc, ca ofrandă veșnică și îndumnezeită, sub chipul deplin al ascultării. De aceea, Biserica este acest chip al ascultării veșnice față de Dumnezeu, ca fiind trupul Tainic al lui Hristos, Cel ce S-a smerit pe Sine în chip veșnic. De aici rezultă că atât fundamental, cât și chipul Bisericii nu reprezintă o instituție pur autoritară sau de regim „dictatorial”, asemenea sistemelor sociale ale lumii, ci reprezintă chipul autorității slujitoare și sfințitoare pentru omenirea cea îmbibată de păcat. Aceasta au mărturisit-o continuu, începând de la Sfinții Apostoli, care au primit Harul Duhului Sfânt la Cincizecime, în mod direct și deplin, care mai apoi l-au transmis prin succesiune apostolică (ierahia sacramentală, dar în cercul mai larg al preoției universale (sobornicitatea), până la Sfinții Părinți ai epocii patristice. Mărturiile lor (de multe ori, autentificate prin sângele muceniei lor) reprezintă „testamentul veșnic” al Bisericii, pentru generațiile ce au urmat și vor urma până la sfârșitul veacurilor.

Căci descoperirea divină s-a făcut prin iconomia treimică a dumnezeirii, ridicând firea umană la chemarea sa primă când a fost creată. Succesiunea apostolică, ca formă de transmitere a harului

dumnezeiesc, reprezintă plinătatea Bisericii harice ca și comuniune a umanității în sine. Căci umanitatea, în sine, transmite din generație în generație valorile sale istorice sau culturale, ca prezervație a idealurilor sau a valorilor materiale, urmașilor spre utilizare, în parametrii limitați ai timpului. În schimb, succesiunea harului este de natură veșnică iar timpul nu poate altera, sub nici o formă, această prețioasă valoare sacramentală ce izvorăște din Hristos, Arhiereul cel veșnic: „Întreita putere și lucrare a Mântuitorului Hristos, prin Taina Preoției este indispensabilă vieții Bisericii, în lucrarea ei mântuitoare între oameni și pentru oameni, cu puterea Sfântului Duh, care este în Biserică și care se coboară de sus în Biserică, prin Hristos, la chemarea Bisericii prin episcopi și preoții ei”.

Epoca apostolică, prin excelență, rămâne perioada cea mai exemplară de unitate și sinodalitate a Bisericii primare, fără de care creștinismul nu s-ar fi putut răspândi în toată lumea păgânătății, aducând lumină și bucurie omenirii întregi. Sf. Apostoli, deși împrăștiați pe toate continentele globului, lucrau prin Hristos, într-un singur suflet și o singură voință iar Biserica se mărea, fiind adumbrită de Duhul Sfânt. Pentru aceasta, perioada de început a Bisericii, prin lucrarea apostolică și a urmașilor acestora, este starea de realitate existențială a întregii omeniri prin care oamenii, deși de diferite neamuri sau rase, trăiesc (prin Duhul Sfânt) ca într-o singură suflare, voință și rațiune. Căci fără această unitate a omenirii, împotriva păcatului și a tot ceea ce este opusul binelui, nu ne putem împărtăși de Harul lui Dumnezeu cel în Treime laudat și astfel ne îndreptăm spre o anulare a existenței noastre, care poate avea consecința veșniciei.

Pleroma Bisericii se definește astfel, prin legătura indisolubilă dintre mădulele trupului lui Hristos, care este Biserica. Prin episcop, care a primit succesiunea harului Duhului Sfânt, Biserica reprezintă Cincizecimea continuă, prin care se revarsă harul tuturor credincioșilor. Această legătură între cler și credincioși are fundament simbiotic, (perihoretic, am putea spune). Ierarhia sacramentală (sinodalitatea) se îndeplinește în cadrul larg al sobornicității (preoția universală), a Bisericii, depinzând una de alta, fără a se exclude una pe cealaltă și nici a se amesteca (contopi) una cu alta, ci în mod perihoretic, asemenea (în chip limitat) perihorezei Sf. Treimi. Aceasta exprimă faptul că realitatea comuniunii Bisericii este de natură divină și dimensiunea ei sinodală reprezintă unicitatea ei ca organ al veșniciei în Dumnezeu. Astfel, istoria Bisericii nu reprezintă numai simple fragmente ale unor epoci trecute, ci exprimă

fundamentul veșnic al legii ei celei dumnezeiești, dată de Însuși Fiul lui Dumnezeu și care îndumnezeiește, prin har, mădularele ei. Omul, în Biserică, prin harul Sf. Duh, în și prin Hristos, depășește parametrii timpului și spațiului, căci aici se petrece fuziunea dintre mărginit și nemărginit, divin și uman. De aceea, potențialitatea omului este prin Hristos, Prototipul și chipul umanității întregi. Astfel, iconomia dumnezeiască (treimică), se reflectă în mod deplin în iconomia bisericească, ca fiind stabilită de Hristos, Arhiereul și Jertfa cea veșnică, prin însăși exemplul vieții Sale. Prin Hristos (în cadrul preoției universale, ca potență a chipului), devenim și noi, atât jertfe, cât și jertfitori.

Forma sinodală a Bisericii reprezintă autoritatea divină-umană a lui Hristos, care S-a făcut, Cel dintâi întru toate; „În consecință, toată autoritatea din Biserică este concentrată în persoana lui Iisus Hristos. El este un Domn, adică singurul care are putere asupra tuturor lucrurilor, fiind înălțat de-a dreapta lui Dumnezeu (Evr. 12, 2; Col. 3, 1; Efes. 1, 2; Filip. 2, 6-11).

Biserica este, astfel, păstrătoarea (visteria care nu se strică) nepătată a Revelației dumnezeiești, în chipul văzut al lui Hristos, al cărui trup este și pnevmatizat de Duhul Sfânt, îndumnezeind mădularele ei. Atât ierahia împreună cu poporul, uniți prin Euharistie, în fondul sobornicesc, nu fac decât să păstreze, prin Duhul, Adevărul revelat Sfinților Apostoli și prin succesiune apostolică, dăruit generațiilor de creștinii care au fost, sunt și vor mai urma, până la sfârșitul veacurilor. Scopul acestei lucrări este de a evidenția această legătură (perihoretică), am putea spune a comuniunii sinodale, în contextul sobornicesc al Bisericii. Prin această fuziune a celor două caracteristici, Biserica întregă este sacerdotală (preoția universală) iar omul, prin harul Sf. Duh, devine atât jertfă, cât și jertfitor, asemenea Celui care a ridicat omenirea la această cinste, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Logosul Întrupat. Prin aceasta, înțelegem deplinătatea (Pleroma) Bisericii, spre unirea în har a omului cu Dumnezeu în veșnicie.

Bibliografie:

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, diortorisită de Arhiep. Bartolomeu Anania, Ed. IBMBOR, București, 2001.
2. Ambrozie cel Mare, Sfântul, *Scrieri*, partea I, col. PSB, vol. 52, trad. Pr. Prof. Teodor Bodogae, Ed. IBMBOR, București, 2007.

3. Anatolios Khaled, *Athanasius, The coherence of his thought*, Ed. Rutledge, New York, 2005.
4. Arnold Eberhard, *The early sacramenta*, Ed. Publishing House Farmington, USA, 2007.
5. Bobrinsky Pr. Boris, *Taina Bisericii*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia 2004.
6. Clement Romanul, Sfântul, *Epistola către Corinteni*, col. PSB. vol. 1, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru Ed. IBMBOR, București, 1980.
7. Damaschin Ioan, Sfântul, *Dogmatica*, trad. Pr Prof. Dumitru Fecioru, Ed. Scripta, București, 1993.
8. Dură Prof. Dr Nicolae., *Le Regime de la Synodalite Selon La Legislation Canonique Conciliaire, Oecumenique, du I-er Millenaire*, Ed. IBMBOR, București, 1999.
9. Eusebiu de Cezareea, *Istoria Bisericească*, col. PSB, vol. 13, trad. Pr. Prof. Teodor Bodogae, Ed. IBMBOR, București, 1987.
10. Fahrar F.V., *Primele zile ale creștinismului*, trad. Nicodim mitrop. Moldovei, Ed. Tipografia Sf. Mănăstire Neamț, Iași, 1938.
11. Farahat Drd. Kamal, *Taina Preoției în structura sacramentală a Bisericii sub aspectul succesiunii apostolice*, în Ortodoxia, XI (1988), Nr. 1, p. 31-46.
12. Floca Pr. Prof. Ioan, *Sobornicitatea (sinodalitate, universalitatea sau catolicitatea, ecumenicitatea) Bisericii*, în Ortodoxia, XXXIV (1982), Nr. 3, p. 408-414.
13. Florovsky Georges, *Creation and Redemption*, vol. III, Ed. Nordland Publishing Company, Massachusetts, 1976.
14. Galeriu Pr. Prof. Constantin, *Preoția ca slujire a cuvântului*, în Ortodoxia, XXXI (1979), Nr. 2, p. 294-312.
15. Grigorie de Nyssa, Sfântul, *Scrieri*, partea I, col. PSB. vol. 29, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Pr. Ioan Buga, Ed. IBMBOR, București, 1982.
16. Homiakov Alexis, *Biserica este una*, trad. Elena Derevici, ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2004.
17. Ignatie Teoforul, Sfântul, *Ep. către Smirneni*, col. PSB, vol. I, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1979.
1. Idem, *Epistola către Magnezieni*, col. PSB, vol. I, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, București, 1979.
2. Ioan Gură de Aur, Sfântul, *Omiliile la Facere*, col. PSB. vol. 17, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR; București, 1987.

3. Irineu de Lyon, Sfântul, *Contra ereziilor*, vol. 2, trad. Pr. Dorin Octavian, București, 2007.
4. Joița Pr. Drd. Alexandru, *Logos și Theosis*, în *Studii Teologice*, XXVII (1975), Nr. 7-8, p. 546-554.
5. Maxim Mărturisitorul, Sfântul, *Ambigua*, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR, București, 2006.
6. Idem, *Scrieri teologice*, col. PSB, vol. 81, trad. Pr. prof. Dumitru Stăniloae, București, 1990.
7. Larchet Jean-Claude, *Biserica Trupul lui Hristos*, vol. 1, trad. Marinela Bojin, Ed. Sofia, București, 2013.
8. Lossky Vladimir, *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit*, trad. Pr. Vasile Răducă, Ed. Bonifaciu, București, 1998.
9. Marcu Pr. Prof. Grigore, *Mărturii documentare de procedură sinodală în cartea Faptele Apostolilor*, în *Ortodoxia*, IX (1957), Nr. 3, p. 429-437.
10. Idem, *Ideea de sinodalitate și prioritate apostolică în Noul Testament*, în *Studii Teologice*, XXVI (1974), Nr. 7-8, p. 522-532.
11. Idem, *Unitate și diversitate în Noul Testament și în Biserica primară*, în *Mitropolia Ardealului*, XXIV (1979), Nr. 7-9, p. 584-589.
12. Nellas Panayotis, *Omul –animal îndumnezeit*, trad. diac. Ioan Ică Jr., Ed. Deisis, Sibiu, 1994.
13. Pinteș Pr. Prof. Dr., *Câteva considerații cu privire la ierarhia bisericească în veacul apostolic*, în *Mitropolia Banatului*, XXXVI (1986), Nr. 3, p. 11-17.
14. Popa ÎPS. Prof. Dr. Irineu, *Iisus Hristos sau Logosul înomenit* Ed. România Creștină, București, 1993.
15. Idem, *Iconomia plinirii vremilor în Iisus Hristos*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2013.
16. Pop Protos. Drd Irineu, *Chipul lui Hristos, în viața morală a creștinului*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2001.
17. Popescu M. Teodor, *Meditații teologice*, Ed. Sfânta Arhiepiscopie a Bucureștilor, București, 1977.
18. Radu Pr. Dr. Dumitru, *Characterul ecleziologic al Sfintelor Taine și problema comuniunii*, teză de doctorat, în *Ortodoxia*, XXX (1978), Nr. 1-2, p. 17- 370.
19. Stan Pr. Prof. Liviu, *Despre sinodalitate*, în *Studii Teologice*, XX (1969), Nr. 3-4, p. 155-163.
20. Stăniloae Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Iisus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului*; Ed. Anastasia, București, 1993.

21. Idem, *Temeiuri teologice ale ierarhiei și ale sinodalității ei*, în *Studii Teologice*, XXII (1970), Nr. 3-4, p. 163-176.
22. Idem, *Natura Sinodicității*, în *Studii Teologice*, în *Ortodoxia V* (1977), Nr. 9-10, p. 605-614.
23. Tudor Pr. Drd. Alexandru, *Unitate și diversitate în Faptele Apostolilor*, în *Studii Teologice*, XXV (1973), Nr. 1-2, p. 45-57.
24. Yannaras Christos, *Adevărul și unitatea Bisericii*, trad. Ierom. Ignatie Trif și Ionuț Dumitru Uliunuc, Ed. Sofia, București, 2009.
25. Yeshanew Doctorand Hadis, *Sinodalitatea în lucrarea Sf. Apostoli*, în *Studii Teologice*, XXIII (1971), Nr. 7-8, p. 506-519.
26. Zizioulas ÎPS. Ioan, *Euharistie, Episcop, Biserică*, trad. Pr. Ioan Valentin, Ed. Basilica, București, 2009.

Biserici și Mănăstiri din Oltenia:

Istoricul Bisericilor din Parohia Malu Mare

Pr. Ion Pungociu¹

A. Date legate de așezare:

Parohia se află situată în partea de sud-est a orașului Craiova, în partea stângă a râului Jiu, pe șoseaua Craiova Bechet, la 10 km de reședința de județ și se învecinează la vest cu orașul Craiova, în nord cu nou înființată comuna Cârcea (Coșoveni), la est cu satul Secui dependent de comuna Teasc, iar la sud cu râul Jiu.

De-a lungul timpului așezarea s-a format în etape succesive prin migrația populației din cătunul Vârâți, supus inundațiilor Jiului. Parohia este formată din satele Malu Mare și Malu Mic. Statistic suprafața comunei „în anul 1982 era de 2805 ha. Moșii se găsesc în satele: Malu Mare, aparținând lui H. Canrea și locuitorilor” (1).

Conform aceleiași surse istorice așezarea avea „în anul 1982, 699 de locuitori, din care 62 de case și 100 de bordeie; în anul 1912, 96 de locuitori așezați în 199 de clădiri locuite; în anul 1930, 4100 locuitori; în anul 1956, 5133 de locuitori; în 1966, 5652 de locuitori; în 1977, 6238 de locuitori, iar în anul 1992, 5094 de locuitori” (2).

Actualizând această evoluție demografică putem înregistra o evoluție pozitivă până în anul 1990 după care începe un ușor recul. Astăzi în parohia Malu Mare trăiesc un număr de 4000 de suflete. Declinul s-a datorat scăderii natalității și migrației în alte zone. Cu toate aceste însă material așezarea a cunoscut o dezvoltare accelerată datorită părții geografice și așezării ei în imediata apropiere a orașului Craiova. Ultimele două bordeie au fost vizibile până în anul 1988. Astăzi majoritatea locuitorilor fiind proprietari unor case frumoase, iar în ce privește situația economică în cadrul comunei funcționează multe societăți comerciale, o grădiniță, o școală cu clasele I-VIII, și un liceu cu profil agricol pentru clasele XI- XII. Comună este dotată cu dispensar uman, în care activează doi medici de familie, și două farmacii. Primăria comunei beneficiază de căi de acces moderne (D.N 55), care străbat comuna de la un capăt la celălalt, ulițe pietruite, apă curentă etc.

¹ Preot la Parohia Malu Mare, județul Dolj.

B. Date legate de bisericile parohiei Malu Mare:

Viața spirituală a locuitorilor din parohia Malu Mare este cunoscută îndeaproape odată cu dezvoltarea așezării care a avut loc în sec XX.

Biserica cu Hramul Sf. Mare Mucenic Dimitrie este biserica atestată documentar, fiind construită între anii 1941-1945, din contribuția enoriașilor, iar „din anul 1943 Malu Mare a devenit parohie de sine stătătoare, deși încă din anul 1935 se crease un post extrabugetar la parohia Preajba pentru filia Malu Mare” (3).

Aceasta este o biserică modestă așezată în central satului, în dreapta șoselei Craiova-Bechet, în imediata apropiere a cimitirului. Inițiativa construcției i-a aparținut Pr. C. Dinu care a funcționat ca paroh la această biserică. Biserica este construită în formă de corabie, are o lungime de 17 metri, cu o lățime de 6 metri, iar înălțimea până la boltă este de 5 metri. Are o turlă aparentă construită din lemn și îmbrăcată cu solzi de tablă. Astăzi biserică deservește ca și capelă pentru cimitirul din preajma ei.

C. Hotărârea enoriașilor parohiei de a închina un nou locaș de închinare:

Terenul pe care a fost construită biserica cu hramul Sf. Împărați Constantin și Elena a fost donat de familia Ștefan și Nely Cherciu, în anul 2007, iar piatră de temelie a fost pusă în anul 2009, luna august, ziua 22, prin cuvenită rânduiala de binecuvântare oficiată de către Î.P.S. Dr. Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, cu osârdia și osteneala preotului paroh Pungociu Ion. Biserica este zidită din cărămidă, acoperită cu table de cupru, tocăria și ferestrele tip termopan, iar pardoseala este din marmură.

Arhitectura bisericii este reprezentativă, îmbinând stilul bizantin și brâncovenesc, conform proiectului întocmit de arhitectul Mioreanu Mihai. În mare parte fondurile necesare ridicării, finisării și împodobirii sfântului locaș a fost suportate de către Consiliul Local al comunei Malu Mare, a enoriașilor parohiei, precum și a Ministerului Culturii și Cultelor.

Pictura a fost realizată în tehnica frescă, de către tinerii și talentații pictori, Emanuel și Cristina Soos. Slujba de sfințire s-a săvârșit în ziua de 29 mai 2016, de către Î.P.S. Dr. Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi.

Note:

1. *Dicționar istoric al localităților din Jud. Dolj*, Academia Română, Vol. D-M, Editura Alma, Craiova, 2004, pag. 306.
2. *Idem*.
3. *Biserici Doljene –File din Istorie*, A.T Firescu, I-A, Pătuleanu, p. 169.

Biografii Luminoase:

In Memoriam ÎPS Nestor Vornicescu: Acte și Fapte de Întrajutorare Ortodoxă

Dr. Tudor Nedelcea

Mitropolitul de veșnică pomenire Nestor Vornicescu (1 octombrie 1927, Lozova, județul Lăpușna, azi Republica Moldova – d. 17 mai 2000) a avut pentru românii din jurul țării sau pentru cei din diasporă o atitudine pozitivă și activă, explicabilă și pentru faptul că originea sa este dintr-o provincie ocupată de bolșevismul sovietic. Ca teolog, îl interesau, în principal, relațiile interortodoxe privite istoric, ajungând la concluzia că și în condiții vitrege au existat „fapte de iubire frățească și de solidaritate, acte cu semnificație profund creștină”.

În acest sens, Nestor Vornicescu a elaborat un studiu, „Acte și fapte de întrajutorare ortodoxă”, publicat în volumul „Contribuții aduse de slujitori bisericești pentru Independența de Stat a României, în anii 1877-1878” (Craiova, Editura Mitropoliei Olteniei, 1978). Este vorba despre finalizarea și sfințirea bisericii de la Poradim (Bulgaria) de către români. Lucrarea Mitropolitului Nestor Vornicescu, în care se remarcă erudiția și acribia sa științifică, are ca obiect de studiu ctitorirea de către români a bisericii ortodoxe din localitatea Poradim din Bulgaria, astfel încât comunicarea noastră se bazează, în principal, pe această carte.

Lupta de păstrare a credinței și identității naționale

Nestor Vornicescu numește această zidire bisericească un act și un fapt pilduitor de întrajutorare ortodoxă, în condiții istorice și politice deosebit de delicate, sprijin spiritual și material manifestat „totdeauna atunci când creștinătatea din această zonă a Europei a trecut prin grele impasuri” datorate politicii otomane de nesocotire a drepturilor ginților la săvârșirea serviciului divin în limba maternă, a tendinței specifice oricărui imperiu, de deznaționalizare forțată a etniilor prin desființarea totală a organizării vieții creștine a popoarelor subjugate.

Se cunoaște faptul că, sub Imperiul Otoman, popoarele creștine din Balcani n-aveau dreptul la locașuri sfinte, iar bisericile existente, puține la număr, au fost transformate în moschei, așa cum s-a întâmplat și cu ctitoria lui Ion Asan de la Târnovo, datând din

secolul al XIII-lea. Spre a asculta cuvântul lui Dumnezeu în limba lor și pentru închinare, creștinii sud-dunăreni au „inventat” și alte forme de rezistență prin credință: au construit biserici pe jumătate în pământ pentru a nu atrage atenția, cazul bisericii din Bela din Bulgaria, unde a stat țarul rus Alexandru, în 1878. Alteori, bisericile aveau în loc de clopote, interzise de otomani, ceasornice pe turnurile de piatră, care vesteau ora închinăciunii pentru musulmani. Au existat și licăriri de speranță pentru creștinii ortodocși din spațiul bulgar. Sultanul Abdul Mejid a semnat, în 1839, o dispoziție pentru exercitarea liberă a cultului ortodox, întărită în 1839 prin decretul „Hati Humaium”, dar în general ortodocșii au fost, în continuare, persecutați.

„Otomanii întrebuițau, afirmă Nestor Vornicescu, toate mijloacele pentru a-și atinge scopul în teritoriile pe care le aveau sub suveranitate sau în stăpânire directă, urmărind [...], odată cu distrugerea ființei naționale, a tradițiilor acestor popoare, considerând că astfel vor fi constrânse să-și uite și sfânta credință ortodoxă a strămoșilor.”

Pilda bisericii din Poradim, Bulgaria

Cu atât mai mult merită apreciată fapta de întrajutorare ortodoxă, cum o numește Nestor Vornicescu, adică a bisericii din Poradim, sat din Bulgaria așezat între Plevna și Grivița. Aici, la Poradim, se afla cartierul general al domnitorului Carol I, care a avut, alături de comandanții oștirii române, un rol determinant în câștigarea războiului și eliberarea popoarelor balcanice. În Memoriile sale, domnitorul român consemnează dorința locuitorilor bulgari de a se elibera, precum și bunăvoința acestora pentru armata română, preotul bulgar din Poradim fiind interpretul și omul de legătură dintre cartierul general român și populația bulgară, preot distins după război de autoritățile românești cu decorații (decorat fiind și primarul din Poradim).

Mărturiile în acest sens au lăsat posterității și alți participanți la război. Veteranul Ștefan Georgescu scrie că ostașii români „pretutindeni erau întâmpinați cu bucurie, localnicii primindu-i ca pe liberatorii lor”. Colonelul I. Manolescu afirmă că localnicii bulgari, îmbrăcați sărbătorește, îi primeau cu flori pe aliați (români și ruși), în frunte cu preoții bulgari și autoritățile administrative, mulți dintre preoții ortodocși bulgari înrolându-se voluntar pentru eliberarea țării lor. Alți tineri bulgari s-au instruit în Principatele Române pentru a participa la războiul din 1877-1878. Cu prilejul primirii drapelului de

luptă la Ploiești, un veteran bulgar, Teco Petcov, le-a urat „să treacă acest drapel prin întregul pământ [...], să fugă din fața lui păgânii, răul și necinstea și să se intoneze pacea, libertatea și bunăstarea”.

Pentru terminarea zidirii bisericii, domnitorul Carol I a dispus aducerea din Principate a meseriașilor zidari, tâmplari, dar și pictori și, astfel, în numai o lună, în septembrie 1877, s-a terminat zidirea, tencuirea și zugrăveala bisericii, în condițiile de război. Urma ca sfințirea bisericii să aibă loc la 2 octombrie 1877, de un sobor de preoți ortodocși români, în frunte cu Episcopul Râmnicului – Noul Severin, Atanasie Stoenescu, cu binecuvântarea Mitropolitului Primat Calinic Miclescu. Protoiereul Teleormanului, Ioan Sachelarie, a primit de la Episcopul Atanasie Stoenescu o telegramă, la 29 septembrie 1877, prin care îi comunică faptul că „azi, cu ajutorul Domnului, plec din Craiova a merge la Poradim, prin Turnu Măgurele, pentru sfințirea unei biserici”. Însuși Mitropolitul Primat îi telegrafiază protoiereului: „Ordonăm Cucerniciei Tale a te pune la dispoziția fratelui Episcop de Râmnic și a-l însoți în călătorie la Poradim”.

Sfințirea bisericii din Poradim nu s-a putut realiza pe 2 octombrie 1877, întrucât Episcopul Atanasie „a întâmpinat anevoință la transport”: ploile abundente și lapovița cu zăpadă căzute timp de două săptămâni au făcut ca Dunărea să distrugă 32 de pontoane ale podului de la Turnu Măgurele. Restabilit podul, pe 7 octombrie 1877, delegația Bisericii Ortodoxe Române trece în Bulgaria, iar la 9 octombrie 1877 are loc sfințirea bisericii din Poradim. La eveniment au participat „preoții militari ai regimentelor”, ostași români și ruși, localnici ortodocși din Poradim și din statele învecinate. Evenimentul a fost unul remarcabil și remarcat în presa vremii. Chiar a doua zi după sfințire, Mitropolitul Primat Calinic este înștiințat, printr-o telegramă, trimisă chiar din Poradim, despre desfășurarea ceremoniei religioase: „Ieri, cu ajutorul Celui Prea Înalt, a avut loc sfințirea bisericii de aici din Poradim, în prezența (...) obștei acestui sat. Hramul s-a hotărât a fi Sfântul Mare Mucenic Dimitrie. Cu această ocazie s-au ridicat rugăciuni către Cel Atotputernic ca să ajute și să protejeze oștirile ruso-române d'inaintea Plevnei. Sfinția Sa Protopopul din Turnu Măgurele a săvârșit sfințirea”.

Biserica de la Poradim a fost înzestrată de români și cu un clopot. Toți cei care vorbesc în lucrările ce ne-au lăsat despre ziua de 9 octombrie – Poradim subliniază semnificația acestui dar: „Până la acea dată nici un sat bulgar nu avea voie să aibă clopot la biserică, și, în acea zi, pentru întâia oară după veacuri de tăcere, creștinii din

localitate și din împrejurimi au auzit sunetul sonor al clopotului, ca un glas al dezrobirii țării lor”.

Dragostea românilor pentru frații creștini de la sud de Dunăre

Această întrajutorare ortodoxă românească, la care face referire Mitropolitul Nestor Vornicescu, s-a desfășurat de-a lungul istoriei, Biserica noastră strămoșească donând locuitorilor din sudul Dunării bani, ceară, alimente, reparând, restaurând și înzestrând cu cărți și odoare bisericești locașurile sfinte. Neagoe Basarab ctorește biserica Mănăstirii din Oriahovița, la fel fac Constantin Brâncoveanu și Mitropolitul Teodosie al Ungrovlahiei. Mitropolitul Ungrovlahiei, Ștefan, zidește și zugrăvește, în prima jumătate a secolului al XVII-lea, Biserica „Sfântul Pantelimon” din Vidin și Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Șistov. Și exemplele ar putea continua.

Sunt acte și fapte de întrajutorare bisericească recunoscute ca atare de intelectualii și ierarhii onești din țara vecină. Climent al Târnovei mărturisea: „România a arătat filantropie și ospitalitate în diferite împrejurări critice ale poporului nostru și a arătat sentimente de compătimire pentru nenorocirile și suferințele lui, pe care le-a pătimit sub dominația turcească”.

Terminarea zidirii și a picturii, sfințirea bisericii din satul bulgar Poradim de către reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, cu sprijinul și concursul oștirii române, a comandamentului acesteia, în frunte cu domnul Carol I, demonstrează necesitatea solidarității creștine ortodoxe chiar și în condiții vitrege, sprijinul moral și material al autorităților religioase și politice românești pentru frații de sânge sau întru Hristos din sudul Dunării, spiritul de autentică frățietate și toleranță religioasă, de întrajutorare ortodoxă a românilor de-a lungul vremurilor, de la începutul istoriei și până în zilele noastre, în condițiile integrării împreună în UE.

Istorie, Tradiție și Specificitate la Biserica „Sf. Gheorghe - Nou” din Craiova. Eustațiu Stoenescu - Maestrul, Ctitorul și Pictorul

Dr. Nicolae Vîlvoi

Puțini oameni știu despre maestrul Eustațiu Stoenescu că a fost cel care a pictat interiorul Bisericii „Sf. Gheorghe-Nou” din Craiova. Lucrarea sa a început după restaurarea și consolidarea sfântului locaș, între anii 1913-1924, după planurile arhitectului Petre Antonescu și Henriette Delavrancea Djibory.

Zugravul interiorului Bisericii Sf. Gheorghe-Nou din Craiova, artistul plastic Eustațiu Stoenescu, nefiind un pictor de biserici, și-a rezervat un timp îndelungat de lucru pentru a se forma și a-și crea opera. Se poate spune că era un pas îndrăzneț pentru un portretist, un modernist, un maestru al picturii de șevalet, profesor și rector la Școala de Arte Frumoase din București, care a încercat o prezentare nouă, originală, pe linia stilului bizantin, în pictura bisericească.

Expresia mistică a picturii bizantine

Inspirându-se din erminii, dar numai în ceea ce privește temele și distribuția zugrăvelilor, maestrul a conceput scene și icoane după viziunea sa personală. Astfel, „Nașterea Domnului”, „Răstignirea”, „Coborârea de pe cruce” și „Înfrișoșata Judecată”, sunt compoziții de valoare în care gruparea și mișcarea personajelor, armonia generală a culorilor pe fondul mohorât cu efecte rembrandtiene de lumină reflectată peste profilul umbrat, ne pun în fața unor tablouri unice. Peste tot, galeria sfinților descarnați, umbre înveșmântate în sacouri arhieresti sau în armură, mucenițe cu gesturi pioase, zborul îngerilor în cete peste tot, cu scena Pantocrator din înaltul turlei, dau o notă mistică specifică acestui locaș sfânt.

O motivație de ordin sentimental

Dar care au fost motivele care l-au determinat pe maestrul Eustațiu Stoenescu (el însuși descendent al familiei ctitoricești), să ia asupra sa «o trudă de peste 10 ani» și anume decorarea Bisericii „Sf. Gheorghe Nou”, ridicată pentru prima dată de strămoșul său Milcu Stoenescu, în anul 1722. Motivele care l-au determinat pe artistul plastic Eustațiu Stoenescu să înfrunte imensitatea problemei de la „Sf. Gheorghe-Nou” sunt de ordin moral, fiind unul din moștenitorii familiei Stoenescu, dar și de ordin sentimental și merită să fie

povestite. Vizitând o biserică de sat, pe pereții căreia sfinții se înșirau rău pictați, în procesiuni barbare, artistul observă că, deși era duminică și ceasul de slujbă, sfântul locaș era gol, pe când în fața lui erau îngrămădiți sătenii, tineri și bătrâni. Întrebând pe unul mai bătrân dintre ei, de ce nu intră în biserică, acesta i-a răspuns: „Bine boierule, dumneata ai intrat? Te-ai uitat cum e zugrăvită? Sfinți sunt ăia de pe pereți sau draci? Cum vrei să ne închinăm lor?”. A intrat și s-a înfiorat când a văzut cum era «batjocorită» biata bisericuță, atât de veche și de frumos boltită. Această remarcă a bătrânului, a unui om simplu, dar cu bun simț, a avut asupra pictorului Eustațiu Stoenescu o înrâurire de nebănuit. Ea l-a determinat, imediat, să ia asupra sa pictarea bisericii zidite de strămoșii lui. Această realizare îi apărea acum ca o datorie ctitoricească și ca o obligație de conștiință. De teamă că sfinții și scenele religioase să nu creeze asupra privitorului, eventual, efectul pe care cel din biserică din sat îl făcuse asupra țaranului cu care se întreținuse, E. Stoenescu ia hotărârea să zugrăvească el biserică lor și nu altul.

Pictată în treisprezece veri

Din acel moment, Eustațiu Stoenescu și-a petrecut verile la Craiova, până când a terminat vasta lucrare ce o întreprinsese. Ajutat de câțiva elevi: Ilie Marineanu, Alexandru Ciucurencu, Ana-Azvadurova-Ciucurencu, pentru detalii mai mărunte, și de Ion Țuculescu, care i-a pozat pentru scena „Sf. Gheorghe omorând balaurul”, maestrul realizează astfel unul dintre cele mai valoroase ansambluri de artă religioasă din pictura modernă.

La Biserica Sf. Gheorghe-Nou artistul mărturisește că a lucrat «treisprezece veri de-a rândul» și a împodobit-o cum a știut mai bine, aducând acolo cât meșteșug și câtă știință agonisise el într-o viață întreagă de artist, petrecută în Occident. Această mărturisire pictorul Eustațiu Stoenescu a făcut-o la Radio, în seara zilei de 12 iulie 1943. Sfințirea locașului s-a făcut abia la data de 28 mai 1944. Unele surse bibliografice plasează începutul executării picturii interioare în anul 1923. Altele după anul 1926. Cert este că până în anul 1944 (când a fost sfințită biserică), artistul a revenit asupra scenelor pictate făcând retușuri și chiar modificări esențiale.

„O simfonie în negru”

La Biserica Sf. Gheorghe-Nou din Craiova, Eustațiu Stoenescu a executat o pictură originală, unică ca și factură, care se înscrie în tradiția picturii bisericești cu afinități evidente dedate stilul

neobizantin, cu abundente stilizări florale. Pictura este executată în tehnica tempera, căreia i s-a aplicat un strat gros de verni de ceară, în scopul protecției, pe un suport de var și nisip finisat cu un glet subțire de ipsos. Cel ce pășește pragul sfântului locaș de la „Sf. Gheorghe-Nou” se găsește înaintea unui fapt nou. O întreită unitate se desface din întregimea trudei de treisprezece ani a pictorului la Biserica „Sf. Gheorghe-Nou”. În primul rând o tonalitate dominantă, desfășurată pe un registru cromatic unic în pictura Bisericească Ortodoxă. În al doilea rând, o unitate ritmică, de mișcare. Tonalitatea este un frumos negru. Un negru cu adâncuri care fac să creeze valori de volum dintr-o neașteptată simplitate. În sfârșit, în al treilea rând, acea lumină «neagră» pe care mulți au încercat să o descifreze. Se înțelege prin dominanta negrului, nu profunzimea acestei culori ci mai degrabă ceea ce în muzică se înțelege prin expresiunea dominantă. Aceasta este cu atât mai straniu, cu cât în unele unități din ansamblul pictural de la „Sf. Gheorghe-Nou”, negrul este absolut sau aproape absent. În scena „Giulgiul” din tamburul bolții, în „Ecce Homo”, în „Sf. Ioan Botezătorul” el este cu zgârcenie împrăștiat. Cu atât mai mult că, în unele unități domnește o monocromie absolută ca în „Sf. Ioan Botezătorul” ori relativă, ca în „Ecce Homo” sau în aceea a Trupului Domnului de pe „Sfântul Giulgiu”.

Recenzii:

Apariții Editoriale la „Mitropolia Olteniei”: Două Lucrări de Teologie Patristică

Arhid. Dr. Ioniță Apostolache

Între cele mai noi apariții de la Editura „Mitropolia Olteniei” se numără două valoroase lucrări de teologie patristică. „Sfinții Părinți – teologii Bisericii” și „Personalități teologice bizantine (sec. VIII-XV)” sunt semnate de pr. conf. dr. Constantin Băjău, cadru didactic la Facultatea de Teologie din Craiova.

De curând au văzut lumina tiparului la Editura „Mitropolia Olteniei” două lucrări de teologie patristică, semnate de pr. conf. univ. dr. Constantin Băjău, cadru didactic la Facultatea de Teologie din Craiova. Cele două cărți, publicate cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, reușesc să redea, sub condeii părintelui profesor, veritabile și autentice direcții de cercetare tinerilor studenți, masteranzi și doctoranzi din cadrul facultății craiovene.

„Sfinții Părinți – teologii Bisericii”

Prima dintre ele, „Sfinții Părinți – teologii Bisericii”, reprezintă teza de abilitare a pr. conf. dr. Constantin Băjău, de anul acesta coordonator de doctorat în cadrul Școlii Doctorale „Sfântul Nicodim” din Craiova. În cele 300 de pagini, părintele profesor argumentează valoarea, menirea și misiunea termenului de teolog, așezându-l de fiecare dată în slujba Sfintei Biserici. Sunt prezentate astfel din perspectivă biografică și patristică mai multe figuri de seamă din teologia ortodoxă: Sfinții Părinți Capadocieni: Grigorie Teologul și Grigorie de Nyssa, Sfântul Simeon Noul Teolog sau Sfântul Petru al Argosului. În concluzie, pentru autor „teologul cel mai de seamă, o aristos theologos, ca persoană excepțională, contemplând pe Dumnezeu, se bucură de o profundă cunoaștere a adevărului, adevăr pe care îl propovăduiește celorlalți creștini, fiindu-le de folos pentru mântuire” (p. 244).

„Personalități teologice bizantine (sec. VIII-XV)”

Cea de a doua lucrare semnată de pr. conf. univ. dr. Constantin Băjău se intitulează „Personalități teologice bizantine (sec. VIII-XV)”. Concepută în sprijinul cursului de neopatristică, pe care pr. Băjău îl

predă mastaranzilor de anul I, la Facultatea de Teologie din Craiova, cartea are o valoare sintetizatoare. Ea oferă perspective generoase asupra perioadei patristice la care se raportează și totodată prezintă specificul teologiei bizantine în contextul misionar al Bisericii. Sunt prezentați de asemenea sistematic personalități teologice din lumea bizantină, laolaltă cu realizările lor teologice și literare. Distincția bibliografică se face în funcție de două mari perioade: „Perioada anilor 787-1054” și „Perioada anilor 1054-1453”. Momentele cheie în jurul cărora gravitează analiza patristică a părintelui profesor sunt așadar: 1054 – marea schismă dintre Răsărit și Apus și 1453 – căderea Constantinopolului sub turci. Lucrarea se încheie cu două anexe: „Lista împăraților Imperiului Bizantin, anii 787-1453” și „Lista patriarhilor Constantinopolului, anii 787-1453”. În acest interval de înflorire și decadentă al Imperiului Bizantin se disting astfel figuri importante de teologi și părinți ai Bisericii, precum: Teodor Studitul, Fotie, Leon Isaurul, Suidas, Simeon Metafrastul, Nichita Stithatul, Ioan Mavropoulos, Ioannis Italos, Nichifor Gregoras, Varlaam de Calabria, Nicolae Cabasila etc.

Cele două lucrări de teologie patristică așează o valoroasă contribuție la activitatea academică a Bisericii pe plan național, remarcându-se prin prospețime, elan, consistență și acrivie.

Poezie Religioasă:

La Picioarele Tale

Pr. Mircea Nincu¹

La picioarele Tale cad întristat
Și cu amar plâng. Inima îmi e vaiet.
Iartă-mă, Doamne, și împăcat
În osana fă umilul meu suflet!
Primește-mă-n taină și mă fă stea
Călăuzește-mă spre mântuire!
Fă-mă suflarea din ieslea Ta
Și ca fiu mă poartă-n zidire!
În rugăciune îmi dăruie pace
Și genunchi să plec mă învață.
Să tac și să primesc cum se face
Jertfa crucii cu sfântă povață.
O umbră se-ntinde și mă acoperă.
Deschide-mi calea, mă înfiază!
Lângă icoane ruga-mi descoperă.
Pustia lumii mi-o depărtează.

¹ Preot la Parohia „Sf. Ierarh Petru Movilă”, din Craiova.

Întuneric Divin

Pr. Mircea Nincu¹

Ascultă cum cad picături de lumină și afară e noapte,
Cum taie oglinda cerului ce pământ de stele desparte!
Pic, pleosc, pac picături lovesc pietre, se sparg uniform
În culori de curcubeu, în umbre și în vise care ne dorm.
Ascultă cum plouă! O noapte de lumină e peste toate.
Pare că am fi orbi în lumină când privești de departe,
Însă noi stăm nemișcați precum felinarele care își ard
Uleiul cum paracliserul în cădelniță tămâia de nard.
Ascultă tăcerea razei care ne arde pe piele târziu,
De parcă ar încerca să sape în carne magnific sicriu!
Acolo ai să auzi cum zvâcnește carnea pământului
Și inima nopții zvârcolindu-se sub raza cuvântului.
Ascultă, ascultă, ascultă!... Este tot ce ai de făcut!
În noapte pare că lumina strigă, tu trebuie să fii mut.
Pentru a auzi cuvântul trebuie să vezi precum sfinții
În lumină întuneric și ți se va deschide poarta minții

¹ Preot la Parohia „Sf. Ierarh Petru Movilă”, din Craiova.